

Seuraa johtajaa!

Perinneleikkitoiminta varhaiskasvatuksessa

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Lahdensivu, Sosionomi

kevät, 2017

Matilda Leppäniemi ja Laura Nystedt

LAHDENSIVU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Varhaiskasvatus

Tekijät	Matilda Leppäniemi ja Laura Nystedt	Vuosi 2017
Työn nimi	Seuraa johtajaa! – Perinneleikkitoiminta varhaiskasvatuksessa	

TIIVISTELMÄ

Liikunta varhaiskasvatuksessa on hyvin ajankohtainen aihe, sillä lasten liikunnan suositusten mukaan alle kahdeksan vuotiaiden tulisi saada monipuolista liikuntaa kolme tuntia päivässä. Liikunnalliset perinneleikit ovat yksi keino lisätä liikuntaa varhaiskasvatuksessa sekä vaalia kulttuuriperinnettä.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena. Se sisälsi viisi pedagogista perinneleikkitoimintakertaa, henkilöstöinfon sekä toimintakertojen pohjalta tehdyt perinneleikkikortit. Toimintakerrat järjestettiin Hippoksen päiväkodissa. Opinnäytetyössä kuvattiin jokaisen toimintakerran suunnitelma sekä toteutuminen. Tutkimusmenetelminä käytettiin täysjäsenistä havainnointia, palautelomaketta sekä pedagogista dokumentointia videoimalla. Opinnäytetyön tietoperusta muodostui varhaiskasvatuksesta, lapsen kehityksestä, leikistä, leikkikulttuurista sekä liikunnasta.

Tavoitteena oli tutustuttaa Hippoksen päiväkodin lapset sekä varhaiskasvatushenkilökunta liikunnallisiin perinneleikkeihin. Yksi tavoitteista oli vaalia suomalaista kulttuuriperinnettä perinneleikkien avulla, etteivät nykypäivän lapset unohtaisi perinteisten leikkien merkitystä ja ennen kaikkea hauskuutta. Perinneleikeissä lapset ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, joten yhteisleikit kehittävät lasten sosiaalisia taitoja ja yhteisöllisyyttä. Toimintaa ohjatessa myös ohjaajien oma ammattitaito kehittyi suunnittelun, ohjauksen ja arvioinnin myötä.

Opinnäytetyössä kävi ilmi, että perinneleikit ovat jatkuneet tähän päivään saakka lähes muuttumattomina lukuun ottamatta pieniä paikkakuntakohtaisia eroja. Monet perinneleikeistä olivat entuudestaan tuttuja lapsille. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että liikunta on luontaista lapsille ja lapsia ei tarvitse juurikaan motivoida liikkumaan. Yhteisleikeissä lasten on helppoa tutustua muihin ryhmän jäseniin.

Avainsanat Leikki, perinne, varhaiskasvatus, liikunta

Sivut 42 sivua, joista liitteitä 5 sivua

LAHDENSIVU

Degree Programme in Social Services

Early childhood education and care

Authors Matilda Leppäniemi and Laura Nystedt **Year** 2017

Subject Follow the leader! – Traditional Play and Games in Early Childhood Education

ABSTRACT

Physical activity is a very current subject. According to the physical activity recommendations for children under eight years of age, children should engage in versatile physical exercise for at least three hours a day. Traditional physical play and games are one way to increase physical activity in early childhood education as well as to cherish cultural traditions.

This thesis was a practice-based study. It contained five pedagogical activity sessions with traditional play and games, personnel info and cards on traditional play. The activity sessions were arranged at Hippos daycare center. Every session is described accurately in this thesis. Research methods were participant observation, feedback survey and pedagogic documentation by video recording. The theory background consists of ECEC, child development, games, play culture and physical activity.

The aim was to familiarize the Hippos daycare personnel and children with traditional physical plays and games. One of the goals was to cherish Finnish cultural traditions with traditional games so the children won't forget the importance of playing and above all, fun. In the games that they play, children interact with each other. Games they play together, develop their social skills and communality. Also the instructors' own professional skills improved in the process of planning, implementation and evaluation.

This thesis showed that traditional play and games have remained almost unchanged, except for the little regional differences. Many of the games were already familiar to the children. The conclusion of this study was that physical activity is natural for children and they do not require much motivation to exercise. The games that children play together are an easy way to get to know other members of the group.

Keywords Play, traditions, ECEC, exercise

Pages 42 pages including appendices 5 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	VARHAISKASVATUS.....	3
3	LAPSEN KEHITYS.....	5
4	LEIKKI JA LEIKKIKULTTUURI.....	6
4.1	Ikäkaudet ja sääntöleikit	7
4.2	Leikin havainnointi ja aikuisen rooli	7
4.3	Lasten leikkikulttuuri	9
4.4	Perinneleikit	10
5	LIIKUNTA	11
6	TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ.....	13
7	TUTKIMUSMENETELMÄT.....	14
8	PERINNELEIKKITOIMINNAN SUUNNITTELU.....	15
8.1	Ensimmäinen toimintakerta.....	16
8.2	Toinen toimintakerta	17
8.3	Kolmas toimintakerta	17
8.4	Neljäs toimintakerta.....	18
8.5	Viides toimintakerta	18
8.6	Perinneleikki-kortit ja henkilöstöinfo.....	19
9	PERINNELEIKKITOIMINTAKERTOJEN TOTEUTUMINEN JA SAATU PALAUTE	20
9.1	Polttopallo & Hedelmäsalaatti	21
9.2	Hedelmäsalaatti & Peili	22
9.3	Peili & Seuraa johtajaa	23
9.4	Maa-meri-ilma & suutari räätäli.....	25
9.5	Maa-meri-ilma & lasten valitsema leikki.....	26
9.6	Henkilöstöinfo & perinneleikkikortit.....	28
10	JOHTOPÄÄTÖKSET	29
11	POHDINTA.....	32
	LÄHTEET	35
Liitteet		
Liite 1	Toimintakerrat	
Liite 2	Palautelomake henkilökunnalta	
Liite 3	Leikkien ohjeet	

1 JOHDANTO

Leikkiä voidaan sanoa lapsuuden kehitysvaiheiden ydintoiminnaksi. Se on välttämätöntä lapsen kehitykselle ja sen avulla lapsi oppii niin sosiaalisia vuorovaikutustaitoja, moraalialia, arvoja kuin empatiaa. Leikki kehittää hyvin montaa osa-aluetta lapsessa kuten luovuutta, mielikuvitusta sekä aisteja. Leikit myöskin muuttuvat ja kehittyvät sitä mukaan, kun lapsi kasvaa. (Storvik-Sydänmaa, Talvensaari, Kaisvuori & Uotila 2012, 76–77.)

Tämä toiminnallinen opinnäytetyö käsittelee suomalaisia leikkiperinteitä. Tavoitteena on tutustuttaa Hippoksen päiväkodin lapset ja varhaiskasvatushenkilökunta perinneleikkeihin. Perinneleikeistä tehdään päiväkotiin kortit, joissa on leikkien ohjeet ja säännöt. Näin yhteistyöpäiväkotimme on jatkossakin helppoa toteuttaa toimintaa perinneleikkien parissa. Itse leikeissä keskitymme liikunnallisiin perinneleikkeihin.

Valitsimme juuri liikunnalliset perinneleikit, sillä liikunnalliset leikit sekä liikunta varhaiskasvatuksessa ovat hyvin ajankohtaisia aiheita. Vuonna 2016 Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi uudet lasten liikuntasuositukset, joiden mukaan alle 8-vuotiaiden lasten tulisi liikkua vähintään kolme tuntia päivässä. Lasten päivittäinen liikunta on ollut esillä myös mediassa. Ylen artikkelissa puhutaan lasten liikunnasta ja liikunnan mahdollistamisesta päiväkodeissa. Artikkelissa puhutaan myös uusista lasten liikunnan suosituksista, sekä pohditaan sitä, että päiväkodista pitäisi poistaa esteitä, jotka estävät liikkumista. Liikunnan pitäisi olla kuormittavuudeltaan eritasoista, myös vauhdikasta liikuntaa tarvitaan. (Myllyaho 2016.)

Kiinnostuksemme perinneleikkeihin pohjautuu siihen, että nykypäivänä teknologia on suuressa roolissa lasten elämässä. Haluamme vaalia suomalaisia perinteitä ja opettaa lapsille liikunnallisia yhteisleikkejä. Perinneleikkejä voidaan leikkiä myös varhaiskasvatustyöympäristön ulkopuolella. Yksi tavoitteistamme on vaalia kulttuuriperinnettä perinneleikkien avulla, etteivät lapset tablettien ja muiden teknisten laitteiden takia unohtaisi perinteisten leikkien merkitystä ja ennen kaikkea hauskuutta. Perinneleikeissä lapset ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, joten yhteisleikit kehittävät lasten sosiaalisia taitoja ja yhteisöllisyyttä. Haluamme opinnäytetyöllämme myös jättää päiväkotiin jotain konkreettista ja se on yksi syy, miksi haluamme tehdä toiminnallisen opinnäytetyön.

Kulttuuriperinteiden vaalimisen lisäksi tavoitteenamme on, että toimintaa ohjatessamme oma ammattitaitomme kehittyi suunnittelun, ohjauksen ja arvioinnin myötä. Näitä taitoja tulemme tarvitsemaan lastentarhanopettajan työssä tulevaisuudessa. Aiomme toteuttaa viisi pedagogista perinneleikkitoimintakertaa. Käytämme opinnäytetyömme tutkimusmenetelminä havainnointia täysjäsenisinä havainnoitsijoina, palautelomaketta henkilökunnalta sekä pedagogista dokumentointia videoimalla. Ohjattu toiminta

päiväkodissa ajoittuu marraskuun 2016 sekä helmikuun 2017 välille. Toiminnallisten kertojen lisäksi pidämme yhden kerran päiväkodin henkilökunnalle, jossa kerromme työmme tietoperustasta sekä toimintakertojen toteutumisesta.

Opinnäytetyömme tietoperusta rakentuu varhaiskasvatuksen, lapsen kehityksen, leikin ja leikkikulttuurin sekä liikunnallisuuden ympärille. Nämä sisällöt ovat olennaisia toteutettaessa liikunnallista perinneleikkitoimintaa, joka on pedagogisesti suunniteltu juuri tälle kohderyhmälle. Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa kerromme pedagogisen perinneleikki-toiminnan suunnittelusta sekä toteutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Toiminnallisessa opinnäytetyössämme työn varsinainen tuotos ovat nämä viisi pedagogista perinneleikkitoimintakertaa sekä henkilöstölle järjestettävä henkilöstöinfo. Henkilöstöinfon tarkoituksena on tutustuttaa Hippoksen päiväkodin henkilökunta tietoperustaan sekä toteutukseemme, jotta opinnäytetyömme tarkoitus sekä tavoite tulisivat myös henkilökunnalle selkeäksi.

2 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan tavoitteellista sekä suunnitelmallista kokonaisuutta, joka koostuu kasvatuksesta, opetuksesta ja hoidosta. Tässä kokonaisuudessa painottuu erityisesti pedagogiikka (Phl 1973/36 § 1). Varhaiskasvatuksen järjestämisestä velvollisia vastaamaan ovat kunnat (Opetushallitus 2016, 14). Varhaiskasvatus valikoitui opinnäytetyömme aiheeksi, sillä olemme molemmat kiinnostuneita toimimaan lastentarhanopettajan työssä tulevaisuudessa.

Olemme nostaneet varhaiskasvatussuunnitelmasta esiin erityisesti sellaisia kohtia, jotka ovat meidän opinnäytetyömme kannalta olennaisia. Näitä ovat kulttuuriperintöön sekä liikuntaan ja varhaiskasvattajan rooliin liittyvät osa-alueet, sillä opinnäytetyömme tarkoituksena on vaalia suomalaista kulttuuriperinnettä liikunnallisten suomalaisten perinneleikkien avulla.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Tämä tapahtuu yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuspalvelu toimii ennaltaehkäisevästi syrjäytymistä vastaan ja edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Varhaiskasvatuksessa opitaan erilaisia taitoja ja tietoja jotka tukevat lasten osallisuutta kuten myös aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. (Opetushallitus 2016, 14.)

Varhaiskasvatuksella on monia tavoitteita. Varhaiskasvatuksen yhtenä opinnäytetyöhömme liittyvänä tavoitteena on toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa toimintaa, sekä kunnioittaa ja antaa valmiuksia ymmärtää yleistä kulttuuriperinnettä. (Phl 1973/36 § 2a.) Perinneleikit ovat yksi vaihtoehto päästä tähän tavoitteeseen. Perinneleikeissä yhdistyvät niin leikki, liikkuminen kuin kulttuuriperinnön vaaliminen ja leikkien siirtyminen sukupolvelta toiselle.

Varhaiskasvatuksen arvoperustassa nousevat esille lapsuuden itseisarvo, ihmisenä kasvaminen, lapsen oikeudet, yhdenvertaisuus, tasa-arvo sekä moninaisuus, perheiden monimuotoisuus ja terveellinen ja kestävä elämäntapa. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen sekä arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Lapsella on oikeus ja mahdollisuus ilmaista omia mielipiteitään ja tulla ymmärretyksi ja kuulluksi. Varhaiskasvatuksessa tulee olla ilmapiiri, jossa arvostetaan moninaisuutta. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu vuorovaikutussuhteissa eri ihmisten kesken. (Opetushallitus 2016, 18–19.)

Opinnäytetyömme oppimiskäsityksenä on Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) oleva oppimiskäsitys. Tämän mukaan lapset kehittyvät, kasvavat ja oppivat muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa vuorovaikutuksessa. Lapset nähdään aktiivisina toimijoina, jotka ovat uteliaita oppimaan uutta, kertaamaan ja toistamaan asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu joka puolella yhdistäen muun muassa tiedot, taidot,

toiminnan, tunteet sekä keholliset kokemukset. Lapset oppivat erilaisin keinoin kuten liikkuen, leikkien ja itseään ilmaisten. Oppimista edistävät turvallinen ympäristö, positiiviset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet. Lapsen kokemus yhteisöön kuulumisesta on keskeinen lapsen oppimisen sekä osallisuuden kannalta. Jokaiselle lapselle pitää mahdollistaa onnistumisen kokemuksia sekä iloa omasta toiminnastaan. Varhaiskasvatuskäisten oppimiselle merkityksellistä on leikki, joka motivoi lasta ja tuottaa iloa. (Opetushallitus 2016, 20.)

Lasten osallisuus painottuu varhaiskasvatuksessa. Jotta ihminen kokee osallisuuden toteutuvan, tulee häntä kohdella tasa-arvoisesti ja hän on löytänyt oman paikkansa yhteisössä. Yhteistoiminta ja vuorovaikutus vahvistavat osallisuuden tunnetta. Osallisuuden tunne syntyy, kun ihminen saa mahdollisuuksia vaikuttaa itseensä ja yhteisöönsä. (Airaksinen, Karkkulainen, Pirhonen & Kastu 2015, 13.)

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan tavoitteita ja sisältöä kuvaavat erilaiset oppimisen alueet. Oppimisen alueita on viisi, jotka eivät ole erillisiä osioita joita toteutetaan omina alueinaan, vaan niiden sisällä olevia aiheita yhdistellään ja sovelletaan. Oppimisen alueita ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. (Opetushallitus 2016, 39.) Oppimisen alueista nostamme kuitenkin esille alueet: minä ja meidän yhteisömme sekä kasvan, liikun ja kehityn. Näitä tarkastellaan siksi, että koemme niiden olevan suurimmassa roolissa oppimisen alueista juuri näissä pedagogisissa perinneleikkitoimintakerroissa.

Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alueen yhtenä tarkoituksena on tukea lasten kulttuurisen osaamisen kasvamista. Siinä tutkitaan muun muassa lähiyhteisön menneisyyttä lasten mielenkiinnon kohteena olevin keinoin. Menneeseen aikaan voi tutustua muun muassa sellaisten leikkien avulla, joita lasten isovanhemmatkin ovat leikkineet. (Opetushallitus 2016, 44.)

Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueella painotetaan pohjan luomista lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja edistävälle elämäntavalle. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on lasten liikuntaan innostaminen sekä saavuttaa liikunnan iloa. Liikuntakasvatuksen varhaiskasvatuksessa tulee olla säännöllistä sekä lapsilähtöistä huomioiden tavoitteellisuuden ja monipuolisuuden. Riittävä fyysinen aktiivisuus vaikuttaa lapsen terveeseen kasvuun, kehitykseen, oppimiseen sekä hyvinvointiin. Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan ulkona liikkumisen ja retkien lisäksi muun muassa ohjattuja liikuntatoimintaa. Tärkeää on myös opetella liikkumaan niin yksin kuin ryhmässäkin. Ryhmässä liikkuminen kehittää muun muassa vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. (Opetushallitus 2016, 46.)

3 LAPSEN KEHITYS

Tässä luvussa käsitellään pääasiassa 4–5-vuotiaan lapsen kehitystä. Opin- näytetyömme pedagogisiin perinneleikkitoimintakertoihin osallistuvat lapset ovat myöhäisleikki-iässä. Jotta toimintaa voidaan suunnitella sopivaksi heidän ikäisilleen, täytyy tietää lapsen kehityksestä se, mihin he ovat tässä iässä kykeneviä.

Lapset ovat myöhäisleikki-iässä ollessaan kolmesta kuuteen vuoteen. Tässä iässä varsinkin fyysinen kehitys on huimaa. Lapsen kasvu vaikuttaa motorisiin taitoihin ja niiden kehittymiseen. Karkea- ja hienomotoriikka kehittyyvät tässä iässä voimakkaasti. Motoriikan kehittymistä on hyvä tukea virikkeellisellä ympäristöllä, joka houkuttelee liikkumaan ja vuorovaikutukseen. (Storvik-Sydänmaa ym. 2012, 47–49.)

Päivittäiset arkitoimet sujuvat 4–5-vuotiailta jo suhteellisen hyvin ja itsenäisesti. Lapset osaavat tämän ikäisinä erottaa oikean ja vasemman toisistaan, nimetä värejä ja tietävät aikakäsitteitä, kuten nykyhetki, menneisyys ja tulevaisuus. Tässä iässä opetellaan, mikä on totta ja mikä tarua. Myös sellaiset leikit, kuten kotileikit joissa otetaan erilaisia rooleja, ovat tärkeitä. Ajattelu kehittyy ja esimerkiksi vastakohtat kuten pieni ja suuri sekä korkea ja matala, alkavat hahmottua paremmin. Kieli ja ajattelu ovat jo pitkälle kehittyneitä ja tämän ikäinen lapsi pitää tarinoiden kertomisesta ja keskusteluista. Lapset osaavat myös esittää monimutkaisia kysymyksiä. (Raisingchildren n.d.)

Neljävuotias lapsi osaa hyppiä yhdellä jalalla sekä juoksee jo taitavasti. Viisivuotiaana perusliikunta on jo kehittynyt automaatioksi asti joidenkin liikkeiden osalta. Viisivuotiaana motoriikka on myös kehittynyt jo niin, että lapsi osaa myös heittää ja ottaa pallon kiinni. Näitä on myös hyvä harjoitella jo pienempänä. Kun lapsella on kehittynyt hyvät motoriset taidot jo pienenä, pienenee tapaturmien riski. (Storvik-Sydänmaa ym. 2012, 48–49.)

Nelivuotiaana lapsi on aktiivinen tutkimaan ympäristöään ja liikunta on luontainen tapa oppia ja tutkia uusia asioita. Sääntöleikit ja sääntöjen noudattaminen osoittavat kognitiivisesta kehityksestä. Sääntöjen tulee kuitenkin olla yksinkertaisia ja selkeitä, ja vielä nelivuotiaalle ne voivat tuottaa vaikeuksia. (Storvik-Sydänmaa ym. 2012, 49–50.)

Kun kognitiivinen, motorinen ja sosiaalinen kehitys ovat edenneet 4–5-vuoden iässä tarpeeksi pitkälle, lapsi pystyy leikkimään yhteisiä leikkejä toisten lasten kanssa. Tässä iässä he pitävät yksinkertaisista sääntöleikeistä sekä peleistä kuten myöskin mielikuvitus- ja roolileikeistä. (Storvik-Sydänmaa ym. 2012, 56)

Myöhäisleikki-ikäiset lapset haluavat olla ihmisten ympäröimänä, erityisesti oman ikäiset leikkitoverit ovat mieluisia. Leikki on tärkeää, sillä se on

tässä iässä edelleen paras tapa oppia ja kokea tunteita. Pelien pelaaminen auttaa lapsia muun muassa jakamaan ja odottamaan vuoroaan. Lapset tarvitsevat yhteisissä leikeissään aikuiselta paljon kannustusta ja ohjausta. (Raisingchildren n.d.)

Myöhäisleikki-iässä psykososiaalisen kehittymisen kannalta on tärkeää, että lapsi saa kokemusta vertaisryhmässä toimimisesta ja heidän kanssaan leikkimisestä. Lapsi opettelee sääntöjen omaksumista ja toimiessaan muiden kanssa hän oppii myös kulttuuristaan. Tämä kaikki tukee lapsen liittymistä hänen kulttuuriinsa sekä sosiaaliseen maailmaan. On tärkeää, että lapsi saa osallistua ryhmässä toimimiseen ja leikkimiseen, sillä siinä kehittyy hänen vuorovaikutustaitonsa, mikä tukee myös sosiaalista kehitystä. (Storvik-Sydänmaa ym. 2012, 52.)

4 LEIKKI JA LEIKKIKULTTUURI

Yksi ihmisen ja erityisesti lasten perustoiminnasta on leikki. Leikki on universaalista ja luonnollista toimintaa, jota kaikki, sekä lapset että aikuiset, harjoittavat. Leikki on kulttuuria vanhempaa, ja jokainen eläinlaji harjoittaa sitä. (Kalliala 1999, 35, 50.)

Tässä luvussa käsitellään leikkiä, leikkikulttuuria – sivuten myös kulttuurin käsitteitä yleensä – sekä perinneleikkejä. Leikki on erilaista eri ikävaiheissa, mutta tässä luvussa keskitymme yhteisleikkeihin sekä sääntöleikkeihin. Perinneleikkitoimintamme leikit ovat kaikki sääntöleikkejä, joita leikitään yhdessä toisten kanssa. Nostamme myös esiin leikin havainnoimista ja ohjaajan roolia, sillä kehitämme perinneleikkitoiminnan avulla omaa ammattitaitoamme.

Leikki on sosiaalisen vuorovaikutuksen harjoittelua, jossa lapsi etenee yksinkertaisista vuorottelu- ja jäljittelytoiminnoista monimutkaisiin sosiaaliin taitoihin. Niillä lapsilla, joilta vertaisryhmässä tapahtuva harjoitus puuttuu, voi olla haasteellista saada ystäviä koulussa. Leikki on lapselle keino oppia hallitsemaan omaa toimintaansa, ja samalla se liittyy hänet yhteistoimintaan toisten kanssa. Alle kouluikäisiä ohjaavan aikuisen on tärkeää erottaa toisistaan tavoitteellinen leikki, sekä sekava leikki, jossa ei ole ideaa eikä ystävyyttä leikkijöiden välillä. (Jantunen & Rönneberg 1996, 120.)

Lasten yhteiset leikit sekä pelit ovat aluetta, joilla heidän yhteenkuuluvuuden tunteensa tulee ilmi. Lasten yhteenkuuluvuus näkyy vuorovaikutuksessa muun muassa tunteiden, empatian ja lojaalisuuden osoituksina, toisiin ihmisiin kohdistuvana huomiona sekä yhteistoimintana. (Hännikäinen 2004, 150.)

Rakentuakseen Ihmisenä, lapsella tulisi olla kokemuksia kolmesta näkökulmasta: minä olen, minä osaan ja minulla on. Lapsi rakentaa itseään ja omaa

elämäänsä leikkiessään. Lapsi tutkii, kokeilee ja harjoittelee erilaisia rooleja yksin ja ryhmässä, rakentaen samalla omaa identiteettiään. (Hintikka ym. 2004, 25.)

4.1 Ikäkaudet ja sääntöleikit

Sääntöleikeillä viitataan usein Piaget'n mukaiseen kolmijakoon, jossa leikit etenevät harjoitusleikeistä, roolileikin ja kuvitteluleikin kautta sääntöleikeihin. Suomessa perinteisiä sääntöleikkejä ovat esimerkiksi kirkonrotta, peili ja väri. Näissä leikeissä säännöt ovat voimassa vain leikeissä ja niitä noudatetaan niin sanotusti tosissaan. (Kalliala 1999, 39–40.)

Kolmannella ikävuodella syntyy kyky nimetä oma roolinsa. Lapsi tarvitsee kokemuksia, joista leikkitilanteissa voi ammentaa ideoita ja sopivaa leikki-seuraa. Yksinleikki ja yhteinen leikki aikuisen kanssa ovat yleisiä tässä ikävaiheessa. Kouluiän lähestyessä lasten roolileikki on kehittynyt pitkäjänteisemmäksi yhteisleikiksi. Leikeissä neuvotellaan ja lapset kykenevät valmistamaan muun muassa omin käsin leikissä tarvitsemiaan välineitä. Leikit ovat usein vastavuoroisia ja niissä syntyy lasten tosi ystävyys, joka on hyvä pohja muun muassa sääntöleikkien voittamisen ja häviämisen kokemuksille. (Jantunen & Rönneberg 1996, 125–126.)

Neljännestä ikävuodesta eteenpäin lapsen sosiaalisten taitojen kehittyminen mahdollistaa sen, että lapsella on edellytyksiä osallistua toimintaan ryhmässä. Tunteiden säätely on kehittynyt vaiheeseen, jossa tulee mahdolliseksi toisten huomioonottaminen. Lapsi jaksaa kuunnella ohjeita pidempään ja odottaa vuoroaan. Yleensä 4-6-vuotiaan lapsen motoriset perustaidot ovat jo harjaantuneet vaiheeseen, jossa lasta kiehtoo soveltaa taitojaan erilaisilla harjoituksilla. (Sääkslahti 2007, 37–38.)

Eryteisesti sääntöleikit, joissa vuorotellaan ja noudatetaan tiettyä kaavaa, ovat hyviä viisivuotiaille. Näitä ovat muun muassa muisti-, kortti- ja lautapelit sekä piha- ja perinneleikit. Lapset oppivat pelit ja säännöt monella tavalla. Säännöt voivat siirtyä esimerkiksi isommilta lapsilta nuoremmille ja syntyä ja muuntua leikin lomassa. Nykypäivänä lasten pihaleikit uhkaavat vähentyä muun muassa varhaisen harrastamisen myötä, mikä on sääli, sillä pihaleikeissä lapset oppivat neuvottelemaan ja toimimaan eri-ikäisten lasten kanssa. (Lautamo & Lyytinen 2014, 229.)

4.2 Leikin havainnointi ja aikuisen rooli

Leikki soveltuu kehityksen arviointiin, kasvatuksen ja opetuksen välineeksi sekä lähtökohdaksi kuntoutuksen suunnitteluun. Sitä voidaan käyttää myös luottamussuhteiden luomisessa. Leikin havaintojen tekoon tarvitaan erilaisia leikkitilanteita, koska leikin sisältöön ja laatuun vaikuttavat monet eri asiat. Siihen vaikuttavat sellaiset asiat, kuten lapsen leikkiverit, vireys-

tila, leikkipaikka sekä aikuisen läsnäolo ja leikinohjaus. Leikin havainnoiminen on avain leikin ymmärtämiseen, rikastuttamiseen ja arvostamiseen. (Kalliala 2008, 52.)

Alle kouluikäisen lapsen normaalin kehityksen turvaamiseksi riittävät vielä tavalliset päivittäiset liikunnalliset ulkoleikit. Lasten motoriset perustaidot harjaantuvat näissä jokapäiväisissä leikeissä. Kun toimintaa organisoidaan niin, että lapsen hengitys- ja verenkiertoelimistö kuormittuu sopivasti, lapsen fyysinen kunto paranee. Aikuisen tulee luoda lapsille liikuntaan houkutteleva ympäristö, poistaa turhia esteitä ja opettaa turvalliseen liikkumiseen. Arviointia on mielekästä tehdä yksilöllisesti suhteessa lapsen omiin kognitiivisiin, havainto-motorisiin, motorisiin sekä sosiaalisiin taitoihin. Esikouluikää lähestyessä lapsi oppii myös paremmin itse arvioimaan itseään. (Sääkslahti 2007, 39–40.)

Aikuisen aktiivinen rooli lisää lapsen motivaatiota leikkimiseen. Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus ruokailu-, pukemis- ja leikkilanteissa muodostavat luontevat puitteet tarkkaavaisuuden kehittymiselle. Aikuisen osallistuminen leikkiin rohkaisee lasta tutustumaan leikkivälineisiin sekä edistää lapsen oppimista suuntaamalla lapsen tarkkaavaisuutta. Aikuiset voivat monipuolistaa lasten leikkikokemuksia suunnittelemalla etukäteen leikkejä, niihin käytettäviä välineitä sekä tovereita lapsille, koska leikkiesään toisten kanssa leikin taso on korkeampi kuin yksin leikkiessä. Ympäristö, joka tarjoaa monipuolisia leikkikokemuksia, vahvistaa ja rohkaisee lasta leikkimään yksin ja yhdessä toisten kanssa. Lapsen kehityksen kannalta tarvitaan sekä yksin- että yhteisleikkiä. (Lautamo & Lyytinen 2014, 234–236.)

Ohjaajana toimiessa ryhmälle toimitaan myös innostajana. Ryhmän ohjaajan on innostettava ryhmä toimimaan tietyssä tilanteessa. Innostamisen tavoitteena on saada aikaan toimintaa, jossa edistetään kommunikaatiota ja kannustetaan vuorovaikutukseen. Innostamisen muotona sosionomille on tärkeää sosiokulttuurinen innostaminen. Sosiokulttuurisessa innostamisessa pyrkimys olisi luoda uusia ihmissuhteita, opettaa uutta ja antaa keinoja saavuttaa tavoitteita sekä tuoda esille mahdollisuuksia yhteiskunnastamme. (Airaksinen ym. 2015, 14.)

Innostamisen tarkoituksena on herättää ihmisen tietoisuutta, organisoida toimintaa ja saada ihmiset liikkeelle. Innostaminen suuntautuu sosiaalisen kommunikaation edistämiseen sekä ihmisten välisen vuorovaikutuksen lisäämiseen. Tällä pyritään parantamaan ihmisten elämän laatua. Innostaminen on kaikkea sellaista, joka luo ihmiselle mahdollisuuden osallistumiseen ja kasvamiseen aktiiviseksi toimijaksi omassa yhteisössään. (Kurki 2000, 19–20.)

Yksi aikuisen tehtävä leikin ohjaajana on ystävyysuhteiden vahvistaminen. Ryhmissä, joissa on erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia, on erityisen

tärkeää edistää lasten ystävyyssuhteiden syntymistä. Aikuisen täytyy löytää luovia tapoja kannustaa lapsia toimimaan yhdessä. Aikuisen toiminta vaatii toimimista osittain myös päällekkäisissä rooleissa. Rooleja ovat esimerkiksi havainnoitsija, edellytysten luoja sekä osallistuja. (Kalliala 2008, 50, 56, 58.)

Vaikka aikuisen ohjaama toiminta olisi kehittävää ja hyödyllistä, se ei saa viedä tilaa lapsen omaehtoiselta leikiltä. Omaehtoisessa leikissä lapsi tutkii ja kokeilee, millainen hän on (Hintikka ym. 2004, 27). Tuomme päiväkotiin perinneleikkejä ohjatuissa tilanteissa, mutta haaveenamme olisi, että lapset leikkisivät perinneleikkejä myös keskenään ilman aikuisen ohjausta.

4.3 Lasten leikkikulttuuri

Kulttuuriset tehtävät kuuluvat varhaiskasvattajan ammattikuvaan (Ruokonen & Rusanen 2009, 10). Kulttuuri käsittää yhteistä tietoa, arvostuksia, kokemuksia ja ajatusmalleja. Tietoisuudesta tulee yhteistä vuorovaikutuksessa, jossa jaetaan yhteinen kieli, ymmärretään koodeja ja sanomia, nähdään ympäristössä merkityksiä suurin piirtein samalla tavalla kuin muutkin. Yksilö nähdään ensisijaisesti yhteisönsä jäsenenä ja toissijaisesti yksilönä. (Kalliala 1999, 50.)

Kestävää kehitystä voidaan kuvata ekologisen, kulttuurisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyden näkökulmasta. Kaikki näkökulmat ovat sidoksissa toisiinsa. Kuten kaikkien kansalaisten, myös varhaiskasvattajien tulee huolehtia ympäristöstä ja kestävästä tulevaisuudesta. Hyvinvointi on kaikkien yhteinen tehtävä, jossa vastuuta jaetaan. Lapsen tulee saada kokemus osallisuudesta. Kun lapsi saa harjoitella kestävä kehityksen valintoja aina varhaislapsuudesta lähtien, hän oppii pohtimaan ja arvottamaan toimintaansa. (Parikka-Nihti 2011, 12–13.)

Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävä kehitys vaalii kulttuurin moninaisuutta, kulttuuri-identiteettiä sekä kulttuuriperintöä. Ne myös kehittävät kansalaisten mahdollisuuksia omaehtoiseen toimintaan, osallistumiseen ja vaikuttamiseen, sekä edistää väestön hyvinvointia. (Kuhmonen 2006, 77.) Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävä kehitys on osa kestävä elämäntapaa, joka mainitaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016). Perinneleikkitoiminta on yksi vaihtoehto toteuttaa sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitystä varhaiskasvatuksessa.

Kulttuurisesti kestävä kehitystä tapahtuu vain silloin, kun erilaiset ja eritaustaiset ihmiset ovat tasaveroisina mukana laajassa kulttuurin kokonaisuudessa. Kun toimitaan kulttuurisesti kestävällä tavalla, on vaalittava arvoin ja asenteisiin perustuvia kulttuurisia rakenteita. Tällaisia arvoraakenteita ovat esimerkiksi kulttuuriperinnön suojelu ja alueellinen kulttuuri. Oleellista on, että rakenteiden määrittämisessä sijaa annetaan tasa-arvolle sekä sosiaaliselle ja kulttuuriselle todellisuudelle. (Siivonen 2006, 20, 22–23.)

Kulttuuria, esimerkiksi lasten omaa kulttuuria, ei voida omaksua täysin, vaan se antaa raamit, joiden mukaan voi luoda omaa maailmaansa. Lapset tuovat leikkeihin omat tyypittelynsä kulttuurisesta identiteetistä ja rooleista, sosiaalisista tapahtumista ja puhe- ja toimintatavoista sekä sen, mitä he ovat itse sisäistäneet leikkimisestä. (Kalliala 1999, 50.)

Lapsi kasvaa demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi, kulttuuriset lähtökohdat huomioiden. Haasteena on ymmärtää omaa kulttuurista identiteettiä sekä kulttuuristen ilmiöiden moninaisuutta. Lapsella tulee olla oikeus omaan kulttuuriseen tilaan ja yhteisöön eli lastenkulttuuriin. Varhaiskasvattajilla on vahva rooli lastenkulttuurin alueella. Laadukkaalla päivähoitopedagogiikalla on mahdollisuus vaikuttaa lasten taustoissa oleviin kulttuurieroihin ja tasoittaa sosioekonomisen taustan vaikutusta lapsen oppimisessa. (Ruokonen & Rusanen 2009, 11.)

Leikillä on ratkaiseva merkitys kulttuurin kehitykselle. Lasten leikkikulttuuri on tiiviisti osa sitä kulttuuria, jossa leikki kehittyy. Lapset nostavat leikkeihinsä asioita omana versionaan siitä, joita he kokevat ja näkevät omassa arjessaan tapahtuvan. (Kalliala 1999, 35, 50.)

4.4 Perinneleikit

Perinneleikit ovat syntyneet kauan sitten ja siirtyneet sukupolvelta toiselle lähes muuttumattomina. Lapset oppivat niitä joko vanhemmilta tai toisilta lapsilta. Tieto näistä leikeistä siirtyy aina eteenpäin, kun lapset leikkivät niitä toisten lasten kanssa. (Helenius & Lummelahti 2013, 164.) Kuitenkin leikitävät ja leikkien nimet saattavat vaihdella paljonkin eri puolella maata (Piela 2001, 8.)

Perinneleikkien leikkiminen ja opettaminen lapsille kuvastaa omalta osaltaan sosiokulttuurista teoriaa. Leikkiminen on vuorovaikutuksellista toimintaa ja perinneleikit taas muodostavat kulttuurisen puolen tässä tapauksessa. Kun lapsi omaksuu oman kulttuurinsa perinneleikkejä, hän tuntee osan oman yhteisönsä toimintatavoista. Muiden lasten kanssa leikkiessä, lapsi seuraa heidän toimintaansa ja myös rakentaa omaa minäkuvaansa sitä kautta. (Kronqvist 2016, 20–29.)

Suuri osa sääntöleikeistä on perinneleikkejä. Nämä ovat tuttuja leikkejä hyvin monelle, vaikka niissä voi näkyä eroja esimerkiksi paikkakunnan mukaan. Leikit muokkautuvat aina leikkijöiden keskuudessa kyseiseen aika-kauteen sopiviksi. Perinneleikeille on ominaista, että niitä leikitään useamman kuin kahden ihmisen kanssa. Osaan perinneleikeistä kuuluu hokemia, loruja sekä sanontoja. Liikunta kuuluu myös hyvin oleellisesti perinneleikkeihin. Perinneleikit sisältävät usein kävelyä, juoksua, hyppimistä tai hiivintää. (Helenius & Lummelahti 2013, 165–166.)

Valitsemamme perinneleikit ovat kaikki sellaisia, joita voidaan leikkiä niin sisällä kuin ulkona. Jokaista valitsemaamme leikkiä leikitään yhdessä toisten lasten kanssa, jolloin ne ovat yhteisöllisyyttä lisääviä leikkejä. Erilaiset perinneleikit kehittävät jokainen hieman eri osa-alueita niin motoriikasta kuin muista kehityksen osa-alueista. Valitsemissamme leikeissä tarvitaan monissa myös tarkkaavaisuutta. Perinneleikkien tarkoituksena olisi se, että lapset oppivat leikit niin, että he voivat leikkiä niitä myös ilman aikuista, toinen toiselle opettaen.

Perinneleikki on opittu ja perinnäinen kulttuurin muoto. Perinneleikit ovat huvin vuoksi tapahtuvaa toimintaa sääntöjen puitteissa. Lapset ovat pystyneet säilyttämään perinteistä leikkikulttuuria, vaikka useat kansanperinteen lajit ovat häviämässä. Lasten pihaleikkien elinehtoihin kuuluu mahdollisuus opitun perinteen siirtämiseen esimerkiksi nuoremmille leikkijöille. (Virtanen 1981, 68.)

5 LIIKUNTA

Tässä luvussa käsitellään liikuntaa ja sen merkitystä lapsille. Toimintakerroille valitsemamme perinneleikit ovat liikunnallisia perinneleikkejä. Valitsimme liikunnallisia leikkejä, sillä liikunta on osa kulttuuriperintöä ja liikunta on lapsille luontaista. Haluamme painottaa opinnäytetyössämme suomalaisten perinteiden lisäksi liikunnan merkitystä.

Uusien liikuntasuosituksien mukaan alle 8-vuotiaiden lasten päivään pitäisi sisältyä vähintään kolme tuntia liikuntaa. Se muodostuu kevyestä liikunnasta ja reippaasta ulkoilusta sekä vauhdikkaasta fyysisestä aktiivisuudesta. Liikunnan tulee sisältää monipuolisia mahdollisuuksia motoristen perustaitojen harjoitteluun erilaisissa ympäristöissä. Osa liikunnasta toteutuu varhaiskasvatuksessa ja osa kotona. Uudet varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset ovat osa opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön koordinoiman terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan linjausten 2020 (TEHYLI) toimeenpanoa. Taustalla on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. (OKM 2016.)

Liikunta on olennainen osa kansallista kulttuuriperintöä. Kansallisen kulttuuriperinnön ja esimerkiksi talviliikuntamuotojen osaamisen säilyttämistä voidaan pitää tärkeänä juuri Suomessa. Liikunta on myös osa kulttuuri- ja taidekasvatusta. Liikunta fyysisenä toimintana perustuu suurilta osin non-verbaaliseen viestintään. Se antaa runsaasti mahdollisuuksia eri kulttuureista tulevien ihmisten kohtaamiselle juuri liikuntatilanteissa. (Laakso 2007, 22.)

Varhaisvuosien liikuntakasvatukselle on ominaista lapsen sisäinen halu liikua. Kokeakseen mielihyvää, lapsi hakeutuu asteittain vaikeutuvien tehtävien pariin. Lapsella on fysiologinen tarve liikkua ja tästä syystä lasta ei

usein tarvitse erikseen motivoida liikkumaan. Lapset oppivat tehokkaasti mallioppimisen kautta. Tämän takia erilaisten opetusmenetelmien käyttö rikastuttaa lapsen mahdollisuuksia oivaltaa, kuinka monella eri tavalla omaa kehoaan voi liikuttaa. (Sääkslahti 2007, 38–40.)

Varhaiskasvatuksessa on erilaisia oppimisen alueita, joista kerrotaan luvussa 2. ”Kasvan, liikun ja kehityn” oppimisalueella nousee esille erilaisia tavoitteita liittyen liikkumiseen, ruokaan, terveyteen ja turvallisuuteen. Näiden tavoitteiden tehtävänä on luoda hyvä ja kestävä pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia edistävälle elämäntavalle yhteistyössä huoltajien kanssa. (Opetushallitus 2016, 46.) Opinnäytetyömme käsittelee tältä oppimisen alueelta erityisesti lasten liikkumisen lisäämistä.

Varhaiskasvatussuunnitelmassa on nostettu esille yhtenä tavoitteena mahdollistaa ja innostaa lapset liikkumaan monipuolisesti sekä löytämään liikunnan ilo. Ohjatun liikkumisen rinnalla lapsilla tulisi olla riittävästi mahdollisuuksia omaehtoiseen liikuntaan päivittäin. Liikunnan tulee olla kuormittavuudeltaan monitasoista niin sisällä kuin ulkona. Ryhmässä liikkumista tulee myös harjoitella, sillä se kehittää muun muassa lasten sosiaalisia taitoja. Harjoitusta tulee saada niin yksin kuin parin kanssa liikkumisesta. Liikunnan tehtävänä varhaiskasvatuksessa on kehittää kehontunte-
musta ja -hallintaa sekä erilaisia motorisia taitoja. (Opetushallitus 2016, 46.)

Yksilötasolla liikunnan lisääminen merkitsee paitsi fyysisen hyvinvoinnin kohoamista, myös elämän laadun paranemista. Fyysisestä toimintakyvystä ja hyvinvoinnista huolehtiminen ovat tärkeitä yhteiskunnallisia liikunnan perusteita. Joillekin liikunta voi olla sosiaalinen tai esteettinen kokemus, vaikka samalla saavutetaan fyysisiä tavoitteita. Liikunta tarjoaa erinomaiset mahdollisuudet uusiin ihmiskontakteihin ja yhdessä toimimiseen. Liikunta antaa myös ainutlaatuisen mahdollisuuden pohtia oikean ja väärän, itsekkyyden ja oikeudenmukaisuuden välisiä suhteita luonnollisissa tilanteissa, mikäli tilanteet osataan käyttää hyväksi oikealla tavalla. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia inhimilliseen kasvuun ja kognitiivisen oppimisen edistämiseen. Liikunta aktivoi aivotoimintoja, joilla on merkitystä oppimisen edistämisessä. (Laakso 2007, 20–21.)

Liikkumalla lapsi hahmottaa ja tutustuu myös omaan kehoonsa ympäristönsä lisäksi. Lapsi muodostaa käsitystä itsestään, voimastaan ja koostaan. Lapsen liikkumiselle tulee antaa tilaa jokaisesta päivästä ja ympäristö tulee luoda sellaiseksi, että se mahdollistaa lapsen liikkumisen. (Storvik-Sydänmaa ym. 2012, 60.)

6 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Opinnäytetyömme toteutetaan toiminnallisena, joka on yksi vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Toiminnallisessa opinnäytetyössä toimitaan ammatillisella kentällä, jossa voidaan toteuttaa esimerkiksi opastamista, ohjeistamista tai toiminnan järjestämistä. Työ voi olla muun muassa tapahtuman järjestäminen, mutta myös esimerkiksi oppaan tai kansion tekeminen. Tärkeää ammattikorkeakoulun toiminnallisessa on, että opinnäytetyössä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportointi. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.)

Opinnäytetyömme toteutetaan Hippoksen päiväkodissa Tampereella. Toimintamme tuotteena ovat viisi pedagogista perinneleikkitoimintakertaa sekä varhaiskasvatushenkilökunnalle järjestettävä henkilöstöinfo opinnäytetyömme tietoperustasta sekä toiminnan toteutumisesta. Toimintakerrat suunnitellaan tukemaan lasten liikunnallisuutta sekä tuomaan ilmi suomalaista kansallisperinnettä leikkien avulla. Sivutuotteena pedagogisen perinneleikkitoiminnan lisäksi teemme varhaiskasvatushenkilökunnan käyttöön perinneleikkikortit, joiden avulla yhdessä opeteltuja leikkejä varhaiskasvatushenkilökunnan on helppo jatkaa päiväkodin arjessa. Tässä opinnäytetyöraportissamme raportoimme produktin eli toiminnallisen osuuden suunnittelun sekä toteutuksen.

Toiminnan suunnittelu kuvataan luvussa 8, jonka alaluvuissa avataan jokainen toimintakerta. Alaluvussa 8.6. esitellään tekemämme perinneleikkikortit sekä henkilöstöinfon suunnittelu.

Opinnäytetyön ensimmäinen vaihe on aiheen ideointi, eli aiheanalyysi. Aiheen tulee olla motivoiva, ammattitaitoa syventävä sekä ajankohtainen. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 23) Ajatus meidän opinnäytetyömme aiheeseen syntyi jo 2015 syksyllä, kun teimme projektia kestävästä kehityksestä. Kulttuurin vaaliminen on osa kestävästä kehitystä, mutta ajatus projektin sisällöstä sen ympärille jäi silloin kuitenkin pois, kuten myös ajatus perinneleikeistä opinnäytetyöksi. Pohdinnassa oli myös eri kokoonpanolla aivan eri aiheeseen liittyvä työ. Matkan varrella ryhmä jäi ja palasimme kahdestaan jo aiemmin pohtimaamme aiheeseen eli perinneleikkeihin. Alusta asti meille oli selvää, että tahdomme tehdä toiminnallisen opinnäytetyön, jotta pääsemme suunnittelemaan ja ohjaamaan toimintaa lapsille.

Kun lähdimme etsimään teoriataustaa opinnäytetyöllemme, löysimme muutaman opinnäytetyön, joissa oli samankaltaisia teemoja kuin meidän opinnäytetyössämme. Erityisesti Hannele Hietasen ja Anna-Riikka Korhosen opinnäytetyö ”Kymmenen tikkua laudalla” (2011) oli hyvä vertailukohde omalle työllemme. Saimme opinnäytetyöstä vinkkejä oman toimintamme suunnitteluun.

Myös Tiina Anttilan, Laura Pohjolan ja Anna-Kristiina Sirviön opinnäytetyö ”Liikunnallisten perinneleikkien hippakerho esikouluikäisille” on toiminut esikuvana meidän opinnäytetyöllemme. He ovat toteuttaneet liikunnallisten perinneleikkien hippakerhoa esikouluikäisille ja he toteuttivat neljä toimintakertaa kahdelle eri ryhmälle. (Anttila, Pohjola & Sirviö 2012.) Heidän opinnäytetyönsä antoi meille vinkkejä toiminnan suunnitteluun sekä jäsentämiseen.

7 TUTKIMUSMENETELMÄT

Toiminnallisen opinnäytetyön tutkimusmenetelmät ja tutkimuskäytännöt ovat hieman väljemmässä merkityksessä eikä kerättyä aineistoa analysoida yhtä tarkasti kuin tutkimuksellisissa opinnäytetöissä (Vilkkä & Airaksinen 2003, 56–58). Käytämme opinnäytetyömme tutkimusmenetelminä havainnointia täysjäsenenä havainnoitsijoina, palautelomaketta henkilökunnalta sekä pedagogista dokumentointia videoimalla. Näiden eri menetelmien avulla tutkimme sekä kehitämme omaa toimintaamme tulevana varhaiskasvatuksen ammattilaisina. Haluamme kehittää toimintaa myös toimintakertojen välissä, jotta tekisimme seuraavasta kerrasta entistä toimivamman.

Palautelomakkeen (liite 2) avulla kartoitamme henkilökunnalta, sopivatko toimintakertojen leikit lasten ikätasoon, miten suoriudimme toiminnasta ohjaajina, millaiset ohjeet olivat ja miten lapset viihtyivät henkilökunnan mielestä. Lomakkeeseen on jätetty tilaa myös vapaalle sanalle. Lapsilta keräämme palautteen hymiöin. Iloinen hymiö merkitsee, että toiminta on ollut mukava ja leikkiminen oli hauskaa. Surullinen merkitsee päinvastaista.

Varhaiskasvatuksessa käytetään pedagogista dokumentointia, joka on luotu varhaiskasvatuksen työmenetelmäksi suunnitteluun, toteuttamiseen, arvioimiseen ja kehittämiseen. Havainnot, dokumentit ja niiden tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Tämän avulla myös lapset ja huoltajat voivat osallistua toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. Kun toimintaa dokumentoidaan ja tutkitaan, voidaan varhaiskasvatusta toteuttaa lapsilähtöisesti. Kun dokumentoimalla on saatu tietoa ja ymmärrystä esim. työtavoista, oppimisympäristöistä ja menetelmistä, on niitä mahdollisuus muokata lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi. (Opetushallitus 2016, 37.)

Toimimme ryhmässä täysjäsenenä havainnoijana. Koivusen ja Lehtisen (2015) mukaan tämä tarkoittaa aktiivista osallistumista toimintaan, joka tulee huomioida myös arviointia suoritettaessa. Videointi havainnointivälineenä auttaa löytämään tilanteista yksityiskohtia ja sellaisia asioita joita ei huomannut toiminnan aikana. Videointi antaa havainnointimenetelmistä kaikista luotettavimman tiedon. (Koivunen & Lehtinen 2015, 58–59.)

Videoimme jokaisen toimintakerran ja osallistumme molemmat toiminnan ohjaamiseen. Käytämme perinneleikkitoiminnassamme pedagogisen dokumentoinnin muotona videointia, jotta pystymme toiminnan jälkeen katsomaan mikä meni hyvin, missä on vielä kehitettävää ja miten oma toimintamme onnistui. Koska osallistumme toimintaan aktiivisina jäseninä, videosta saa paljon tietoa, jota ei toiminnan aikana välttämättä huomaa.

Toimintaa havainnoidessa kasvattaja voi etukäteen pohtia mihin kiinnittää huomionsa toiminnan aikana. Tällöin havainnointi on mahdollisimman hyvä. Havainnoida voi esimerkiksi sitä, millaiset kuuntelutaidot tai ohjeiden noudattamisen taidot lapsilla on. Lasten taitojen havainnoinnin lisäksi tärkeää on huomioida myös lasten tunteilmaisut. (Koivunen & Lehtinen 2015, 48–51.)

8 PERINNELEIKKITOIMINNAN SUUNNITTELU

Tässä luvussa kerromme opinnäytetyömme aikataulusta ja pedagogisten toimintakertojen, perinneleikkikorttien sekä henkilöstöinfon suunnittelusta. Keväällä 2016 kirjoitimme ideapaperimme ja kesän ja syksyn 2016 aikana kirjoitimme toimintasuunnitelmamme. Toimintasuunnitelmamme hyväksyttiin ja kävimme kirjoittamassa sopimuspaperit Hippoksen päiväkodissa lokakuussa. Tutkimusluvan saimme marraskuussa 2016.

Toimintakerrat suunniteltiin toteutettaviksi marraskuun 2016 ja tammi-kuun 2017 välille. Tämän jälkeen työstimme toimintakerroista saatua tietoa. Tavoitteena on opinnäytetyöseminaarin pitäminen viimeistään touku-kuussa 2017.

Keräämme opinnäytetyömme aineiston toimintakerroilla. Pidämme yhteensä viisi pedagogista toimintakertaa, joiden rakenne on samanlainen jokaisella kerralla. Leikit vaihtuvat riippuen toiminnan sisällöstä, alkua ja lopetusta lukuun ottamatta. Ensimmäisellä kerralla on enemmän tutustumisleikkejä kuin muilla kerroilla. Silloin myös esittelemme itsemme ja kerromme miksi pidämme toimintaa. Viimeisellä kerralla pidämme kokoavan lopetuksen. Pyrimme siihen, että toiminta järjestetään aina samaan aikaan samalle ryhmälle. Emme voi kuitenkaan olla varmoja siitä, ovatko aina samat lapset paikalla. Toiminta suunnitellaan siten, että sen voi tehdä minikälaisella ryhmäkokoontamalla tahansa.

Isoon tilaan tullessaan lapset juoksevat usein ympäriinsä ja saattavat alkaa itsekin jo leikkiä hippaa. Hippaleikit ovat erinomaisia esittely- ja verryttelyleikkejä ja ne sopivat ylimääräisen energian purkamiseen. Hippaleikeistä saa helposti monia muunnelmia lisäämällä leikkiin erilaisia sääntöjä. Esimerkiksi jos leikkijöiden tulee liikkua tietyllä tavalla, tai hippa saa liikkua vain tietyllä alueella. (Wiertsema 1997, 24.) Ensimmäisenä leikkinä jokaisella pedagogisella toimintakerralla on hippaleikki. Pohdimme, että hippa

olisi paras leikki energian purkamiseen. Se on myös monille tuttu ja helppo leikki, johon jokainen pääsee osallistumaan.

Olemme keskittyneet erityisesti liikunnallisiin perinneleikkeihin. Pyrimme valitsemaan monipuolisia leikkejä, joissa jokainen pääsee osallistumaan toimintaan mukaan. Valitsemamme leikit ovat meille entuudestaan tuttuja ja olemme leikkineet niitä itsekin lapsina. Leikkien valintaan vaikutti myös se, että pidämme toiminnan sisätiloissa.

Pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa olemme ottaneet huomioon toimintaan osallistuvien lasten ikätason. Olemme suunnitelleet leikit siten, että ne sopivat 4–5vuotiaiden motoriseen-, kognitiiviseen-, sekä sosiaaliseen kehitykseen. Leikkien aikana huomioimme jokaisen lapsen yksilöllisesti. Ohjeistamme myös henkilökohtaisesti tarpeen vaatiessa. Jos leikkien aikana lapset osoittavat tunteitaan erityisen voimakkaasti, esimerkiksi pettymystä tai surua, käsittelemme ne lapsen kanssa henkilökohtaisesti. Huomioimme toimintamme suunnittelussa sekä toteutuksessa erilaiset oppijat, joten leikkien ohjeistus kerrotaan suullisesti sekä näyttämällä konkreettisesti mallia.

8.1 Ensimmäinen toimintakerta

Ensimmäinen kerta alkaa nimileikillä, sillä sen avulla pääsemme tutustumaan lapsiin ja lapset pääsevät tutustumaan meihin. Kokoamme jokaisen kerran aluksi lapset yhteiseen piiriin ja rauhoitamme tilanteen, jotta lapset keskittyvät ohjeiden kuunteluun. Lapset eivät ole keskenään samasta ryhmästä, joten nimien kertaaminen on varmasti tarpeen. Nimileikin jälkeen kerromme ryhmälle mitä olemme tulossa tekemään näillä viidellä toimintakerralla. Sovimme myös lapsiryhmän kanssa pelisääntöjä toiminnasta. Sen jälkeen leikimme hippaa, joka on aloitusleikkimme jokaisella toimintakerralla.

Hipan jälkeen alkaa varsinaiset perinneleikit, jotka ensimmäisellä kerralla ovat polttopallo ja hedelmäsalaatti. Varaleikkinä meillä on ensimmäisellä kerralla peili. Lopetamme leikkiosuuden rentoutukseen, joka tapahtuu pallohieronnan muodossa. Rentoutuksen aikana soitamme rauhallista musiikkia. Tämän jälkeen keräämme lapsilta vielä palautteen. Keräämme henkilökunnalta palautteen kirjallisesti (liite 2).

Tavoitteena tällä kertaa, kaikkien toimintakertojen tavoitteiden lisäksi on tutustuminen lapsiin ja lapset tutustuvat meihin ohjaajiin. Lapsille mahdollisesti tutut leikit Hippa sekä Polttopallot antavat rohkeutta lähteä toimintaan mukaan, vaikka ohjaajat ovatkin vieraampia lapsille. Polttopallo kehittää muun muassa lasten motorisia taitoja, kuten pallon heittoa ja kiinni ottamista. Hedelmäsalaatti –leikki kehittää lasten tarkkaavaisuutta ja sisältää enemmän sääntöjä, joissa lasten tulee opetella sääntöjen kuuntelua.

8.2 Toinen toimintakerta

Toinen toimintakerta alkaa nimien kertaamisella. Jos ryhmässä on paljon uusia lapsia, voimme leikkiä nimileikin myös tällä kertaa. Sen jälkeen tulee tuttu hippaleikki. Perinneleikkeinä leikimme hedelmäsalaattia sekä peiliä. Varaleikiksi olemme tälle kerralle suunnitelleet Viimeinen pari uunista ulos -leikin tai jos lapsia on vain vähän paikalla, leikimme Seuraa johtajaa leikkiä. Lopetamme tämänkin kerran leikkiosuuden pallohierontaan. Sen jälkeen keräämme taas palautteen lapsilta ja varhaiskasvatushenkilökunnalta.

Tämän kerran omina tavoitteina on, että edellisellä toimintakerralla leikitty tuttu perinneleikki kerrataan. Näin leikki jää paremmin lasten mieleen ja heidän on helpompi leikkiä tätä leikkiä myös tulevaisuudessa. Peilissä lapset pääsevät harjoittelemaan tarkkaavaisuutta sekä rehellisyyttä. Lopetuksena rentoutus pallohieronnan avulla, joka tällä kertaa tapahtuu ohjaajien jakamissa pareissa.

Edelliseltä kerralta teimme huomion, että lapset eivät hedelmäsalaatissa muista leikin aikana minkä hedelmän he ovat itse saaneet. Teemme tälle kerralle jokaiselle lapselle myös kuvan siitä hedelmästä, mikä hän on leikin aikana. Näin leikistä tulee sujuvampaa. Rentoutuksessa aiomme jakaa parit, sillä edellisellä kerralla rentoutus ei sujunut kovin rauhallisesti lasten omavalintaisilla pareilla.

8.3 Kolmas toimintakerta

Kolmannella toimintakerralla aloitamme käymällä nimet läpi kertauksen vuoksi. Aloitamme toimintakertamme hippaleikillä, joka toimii energian purkamiseen jokaisella toimintakerralla hyvin. Tällä kerralla kokeilemme jotakin variaatiota hipasta. Kysymme lapsilta, olisiko X hippa tuttu. Ensimmäisenä perinneleikkinä leikimme edelliseltä kerralta tuttua peiliä. Tämän jälkeen vuorossa on uusi leikki, maa-meri-ilma. Varaleikiksi olemme valinneet Seuraa johtajaa. Seuraa johtajaa on siitä hyvä varaleikki, että se on helppoa oppia, ja sitä voi leikkiä minkä kokoisen ryhmän kanssa tahansa.

Lopetuksena on jo tutuksi tullut loppurentoutus pallohieronnan avulla. Totesimme edellisellä kerralla hyväksi tavaksi jakaa lapset pareiksi. Aiomme jakaa heidät myös seuraavillakin toimintakerroilla. Tämän jälkeen keräämme vielä palautteen lapsilta hymynaamoin sekä henkilökunnalta palautelomakkeella (liite 2).

Kolmannen toimintakerran tavoitteina on, että edellisen toimintakerran Peili -leikkiä harjoitellaan ja leikitään uudelleen. Tavoitteena on, että leikki sujuisi mallikkaammin ja useampi lapsi saisi olla peilinä. Molemmat leikit kehittävät reaktiokykyä ja taitoa seurata leikin kulkua. Maa-meri-ilma leikissä opettelemme myös luonnonelementtejä. Tavoitteena on myös rehellisyyden harjoittelu.

8.4 Neljäs toimintakerta

Neljäs toimintakerta alkaa nimien ja yhteisten pelisääntöjen kertaamisella. Tämän jälkeen leikimme hippaa ja myös tällä kertaa aiomme antaa lapsille vaikutusmahdollisuuden valita, millaista hippaa leikimme. Hipan jälkeen leikimme uutta leikkiä nimeltään maa-meri-ilma. Tämä leikki jäi viime kerralla leikkimättä, koska lapsiryhmä vaikutti siltä, ettei kykene sellaisessa viireystilassa opettelemaan tämän tyyppistä leikkiä. Tästä syystä tällä neljännellä kerralla tulee kaksi uutta leikkiä.

Toisena perinneleikkinä aiomme leikkiä Suutari Räättäliä. Tässä yhdistyy niin liikunnallisuus kuin vanha perinteinen laulu. Lopetamme toiminnallisen osuuden pallohierontaan. Tuttuun tapaan keräämme toimintakerran lopuksi palautteen lapsilta hymiöin ja henkilökunnalta palautelomakkeella.

Tavoitteena on, että lapset tutustuisivat liikuntaleikkeihin, joissa voidaan yhdistellä myös laulua. Laulun ja leikin yhdistäminen ei ole kovin helppoa, joten valitsimme leikin, jossa on yksinkertainen leikin kulku laulun ohella. Otimme laululeikin vasta neljännelle kerralle, jotta olemme ehtineet tutustua ryhmään ja ryhmä meihin. Uskomme, että näin saamme paremmin lapset innostettua mukaan tähän leikkiin.

8.5 Viides toimintakerta

Viimeisen toimintakerran aloitamme tutulla kaavalla, nimien ja pelisääntöjen kertaamisella. Alkuleikkinä lasten valitsema hippa. Aluksi olimme ajatelleet, että leikkisimme tällä kerralla kapteeni käskee -leikkiä. Leikki kuitenkin jäi pois, kun leikkijärjestys muuttui aiemmilla kerroilla.

Haluamme kerrata maa-meri-ilma leikin lasten kanssa, kun edellisellä kerralla kaikki halukkaat eivät päässeet johtamaan leikkiä. Videolta olemme katsooneet, ketkä eivät päässeet johtamaan, jotta varmasti tasavertaisesti kaikki saa johtaa leikkiä. Annamme kuitenkin lapsille myös mahdollisuuden osallistua toimintakerran yhden leikin valintaan. Esittelemme lapsille tekemämme kortit, joissa on leikkien säännöt ja ohjeet. Sitten lapset saavat näistä valita äänestyksellä, mitä leikkiä leikimme viimeisellä kerralla.

Totesimme viime kerralla, että pallohieronta sujui hyvin, vaikka lapset saivat valita itse oman parinsa. Aiomme antaa lasten itse valita oman parinsa myös viimeisellä kerralla. Tavoitteena on lopettaa toimintakerrat mahdollisimman mukavaan ja lapsia osallistavaan kertaan, jolloin saamme tuntea siitä, mitkä leikit olivat eniten lasten mieleen. Aiomme myös kysyä lapsilta, mistä he ovat oppineet erilaisia leikkejä.

Annamme tämän toimintakerran jälkeen perinneleikkikortit varhaiskasvatushenkilökunnan käyttöön. Aiomme painottaa sitä, että toivomme leikkien opettelun jatkuvan päiväkodin arjessa. Meidän toimintakertamme

ovat kuitenkin vain pieni pintaraapaisu leikkien opetteluun. Monet pitämistämme sääntöleikeistä vaativat aikaa sisäistämiseen ja siihen tarvitaan toistoja. Tärkeintä ei ole kuitenkaan se, että leikki menisi joka kerralla aivan pilkulleen sääntöjen mukaan, vaan se että lapsilla on mukavaa toimissaan yhdessä ja liikuntaleikeistä syntyy iloa.

8.6 Perinneleikki-kortit ja henkilöstöinfo

Perinneleikkikortteihin on koottuna perinneleikit, joita leikimme toimintakerroillamme. Jokaisessa kortissa on havainnollistava kuva leikistä ja kortin takana lukee aina kyseessä olevan leikin säännöt. Korttien perään on myös lisätty ehdotuksia muista perinneleikeistä. Kortit ovat värikkäät ja ne on tehty lasten näköisiksi.

Perinneleikkikorttien tavoitteena on perinneleikkien jatkuminen päiväkodissa myös jatkossa. Korttien avulla on helppoa keksiä leikkejä eri tilanteisiin. Kortit ovat selkeät ja lapset voivat myös halutessaan käyttää kortteja. Tällä tavalla perinneleikit jatkuvat päiväkodin arjessa helposti, mikä on yksi meidän tavoitteistamme.

Kuudes toimintakerta on henkilöstöinfo Hippoksen päiväkodin henkilökunnalle opinnäytetyömme tietoperustasta ja toimintakertojen sujumisesta. Kerromme myös opinnäytetyömme tuloksista ja esittelemme tekemämme perinneleikkikortit henkilökunnalle. Keräämme palautetta toiminnastamme ja voimme myös itse antaa palautetta päiväkodille. Tämän viimeisen toimintakerran pitämisen idea tuli päiväkodilta. Mielestämme se oli todella hyvä idea ja aiomme toteuttaa sen.

Käymme opinnäytetyömme tietoperustan läpi Powerpoint-esityksen avulla. Infon pituus on noin 45 minuuttia, jonka jälkeen voimme vielä keskustella järjestämästämme perinneleikkitoiminnasta. Kerromme esityksen aikana myös havainnoistamme ja johtopäätöksistämme sekä kuinka meidän oma ammatillisuutemme kasvoi. Henkilöstöinfon tavoitteena on perehdyttää henkilökunta hyvin opinnäytetyömme lähtökohtiin ja ajatukseen. Tarkoituksena on, että perinneleikit jäisivät elämään Hippoksen päiväkotiin ja lapset pystyvät viemään niitä aina eteenpäin itse, kun leikit tulevat tutuksi. Tällä kerralla on myös mahdollista käydä vielä läpi palautetta puolin ja toisin opinnäytetyöstämme.

9 PERINNELEIKKITOIMINTAKERTOJEN TOTEUTUMINEN JA SAATU PALAUTE

Toimintakertamme tapahtuivat aina samassa tilassa Hippoksen päiväkodin liikuntasalissa. Ennen jokaista leikkiä ohjeistimme lapsille leikin kulun. Varasimme jokaiselle toimintakerralle myös varaleikkejä, jos aikaa olisi liikaa tai jokin leikki ei syystä tai toisesta olisi toiminut. Jätimme tarvittaessa myös jonkin leikin kokonaan pois. Pyrimme luomaan jokaisesta kerrasta lapsille mielekkään ja halusimme tutustuttaa heidät perinneleikkeihin lapsille mielekkäällä tavalla. Tässä luvussa käsitellään jokaisen perinneleikki-toimintakerran toteutuminen yksityiskohtaisesti. Jokainen toimintakerta on kuvattu yksityiskohtaisesti ja jokaisen toimintakerran palaute sekä havainnot on liitetty toimintakerran kuvaukseen.

Toimintakertamme alkoivat aina Hippa-leikillä. Siinä tavoitteena on, että lapset purkavat ”ylimääräistä” energiaa, jolloin tulevien leikkien ohjeistusten kuunteleminen voi sujua hieman paremmin ja keskittyneemmin. Hippaa seuraa varsinaiset perinneleikkiosiot. Leikkeinä olivat polttopallo, hedelmäsalaatti, peili, viimeinen pari uunista ulos, maa-meri-ilma, seuraa johtajaa, suutari räätäli ja kapteeni käskee. Toimintakertojemme rakenne on esillä liitteessä 1. Lopuksi teimme rentoutuksen, jotta toiminta päättyy rauhoittumiseen ja voimme sen jälkeen kerätä lapsilta palautetta.

Valitsemiemme leikkien tavoitteena on tukea liikunnallisten perinneleikkien pysymistä lasten ja varhaiskasvatushenkilökunnan tietoisuudessa. Leikit kehittävät leikkijöiden motoriikkaa ja jokaisessa leikissä ryhmä toimii yhdessä. Tämän tavoitteena on tukea ja harjoittaa lasten sosiaalisia taitoja sekä yhdessä toimimista. Tavoitteena omalta osaltamme on suunnittelu-, ohjaus- ja arviointitaitojen kehittyminen, sillä näitä taitoja tulemme tarvitsemaan työssämme lastentarhanopettajana toimiessa. Nämä tavoitteet ovat päätavoitteet koko toiminnassamme. Jokainen leikki kehittää omalta osaltaan myös eri osa alueita muun muassa motoriikassa ja sosiaalisissa taidoissa.

Kuvasimme videolle jokaisen toimintakerran, jotta meidän oli helpompaa jälkeinpäin tutkia, miten lapset leikkivät perinneleikkejä ja miten oma toimintamme sujui. Otimme toimintakerroilla selvää, mitkä leikit toimivat lasten kanssa ja millaista palautetta leikeistä saimme. Teimme lopuksi päiväkotiin jäävät perinneleikkikortit, joissa on ohjeet niihin leikkeihin, joita lasten kanssa leikimme. Lisäsimme kortteihin myös ehdotuksia toisista perinneleikeistä.

Seuraavissa alaluvuissa on avattu jokaisen toimintakerran sekä henkilökunnalle pidetyn infon toteutuminen. Toimintakertojen yhteydessä on kerrottu myös henkilökunnan sekä lasten antamasta palautteesta.

Olemme pohtineet myös omaa ohjaamistamme ja kertoneet oman mielihiteemme jokaisesta ohjauskerrasta. Jokaisen leikin tarkat ohjeet löytyvät liitteestä 3.

9.1 Polttopallo & Hedelmäsalaatti

Ensimmäinen perinneleikkitoimintakerta sujui hyvin. Lapsia oli paikalla 11. Toimintamme alkoi nimileikillä, jonka avulla tutustuimme toisiimme. Nimi-leikki oli melkein kaikille lapsille tuttu. Tämän jälkeen kerroimme lapsille enemmän siitä, keitä me olemme ja mitä teemme heidän kanssaan. Lapset olivat hyvin aktiivisia keskustelemaan kanssamme heti alusta asti ja lähtivät heti innokkaasti toimimaan kanssamme myös leikeissä.

Aloitimme leikkimällä hippaa, joka oli lasten mieleen. Ohjeet hippaan kerrattiin niin, että lapset pääsivät kertomaan ohjeet, sillä leikki oli heille jo hyvin tuttu. Hippa olikin hyvä valinta energian purkamiseen alkuun. Sen jälkeen pyysimme lapsia istumaan jo valmiiksi tehdyn polttopalloringin sisään. Kun aloimme puhua seuraavasta leikistä, lapset arvasivat sen olevan polttopallo. Kävimme polttopallon säännöt läpi niin, että lapset kertoivat ääneen säännöt, jotka olivat aivan täsmälleen oikein. Polttopallo oli lasten suosikki. Vaikka leikkiin meni aikaa, leikimme sitä kaksi kertaa, sillä lapset olivat leikistä niin innoissaan.

Seuraava leikki oli hedelmäsalaatti. Leikki oli lapsille vieras. Aloitimme kertomalla säännöt tarkasti. Leikki osoittautui hieman haastavaksi, kuten olimme jo etukäteen aavistelleet. Seuraavalla kerralla kertaamme leikin säännöt selkeästi ja jaamme jokaiselle lapselle kuvan hedelmästä, jotta lapsen on helpompaa muistaa oma hedelmänsä. Vaikka lapset eivät kaikki palautteessaan pitäneetkään kovasti hedelmäsalaatista, aiomme leikkiä sitä uudelleen. Uudelleen leikkiminen vahvistaa sääntöjen opettelua ja muistamista. Näin leikki tulee myös lapsille tutummaksi ja vähemmän haasteelliseksi kerta kerralla. Mielestämme ensimmäisellä kerralla lasten leikkiessä näin haastavaa sääntöleikkiä, leikin ei tarvitsekaan kerrasta mennä ”oikein”. Tärkeintä on, että lapsilla on leikkiessä mukavaa.

Loppurentoutukseen siirtyessämme toimintaa oli takana jo noin 40 minuuttia. Rentoutuksessa annoimme lasten valita itse parit. Tämä johti siihen, että osa lapsista ei kyennyt rentoutumaan vaan olivat levottomia. Toki myös toiminnan kesto oli ollut jo hyvin pitkä ja keskittymistä vaativa. Seuraavalla kerralla jaamme rentoutuksessa parit, jotta jokainen pystyisi harjoittelemaan rentoutumista. Otamme myös patjat valmiiksi, ettei niitä tarvitse ottaa siinä hetkessä vaan rentoutuminen pääsee alkamaan sujuvasti.

Ihan viimeiseksi pyysimme lapsilta palautetta. Hymynaama tarkoitti hyvää tai mukavasti mennyttä toimintakertaa. Surunaaman antaessa jokin ei ehkä ollutkaan niin mukavaa. Saimme neljä surunaamaa ja seitsemän hymynaamaa. Surunaamojen antajat kertoivat, että hedelmäsalaatti ei ollut

kiva. Hymynaamojen antajat kertoivat taas, että hedelmäsalaatti oli kiva leikki.

Saimme meitä seuranneelta varhaiskasvatushenkilökunnalta palautetta palautelomakkeella. Hyvää palautetta saimme siitä, että osallistimme lapsia muun muassa kysymällä heiltä itseltään esimerkiksi tutun hipan ja polttopallon säännöt. Palautteen mukaan valitut leikit sopivat lasten ikätasoon, vaikkakin Hedelmäsalaatti oli tuntemattomampi leikki ja tuntui aluksi vähän hankalalta, mutta alkoi sujua koko ajan paremmin. Ohjaajina saimme plussaa havainnollistavista kuvista, lapsien osallistamisesta ja ohjaajien innokkuudesta joka innostaa myös lapsia. Palautteessa kerrottiin, että lapset viihtyivät alusta asti hyvin, ja he olivat innokkaasti mukana. Myös leikkijärjestys oli hyvä. Ohjeet olivat selkeitä ja ohjeistamista tapahtui myös leikin aikana sekä yksilöllisesti.

Henkilökunnalta saamamme palautteen mukaan parannettavaa oli se, että hippaleikin ohjeet olisivat voineet olla selkeämmät, ja välillä olisi voinut olla enemmän jämäkkyyttä. Palautteessa kerrottiin, rentoutuminen oli hie-man vaikeaa ja ehdotuksena siihen oli, että rentoutumisessa voisi olla jonkun muun pari kuin oman parhaan kaverin.

Ensi kerralla laitamme lapsille nimilaput, jotta heitä on helpompi ohjata, kun lasten nimet eivät jää heti mieleen. Näin ohjauksesta tulee vielä selkeämpää ja yksilöitä paremmin huomioivaa.

9.2 Hedelmäsalaatti & Peili

Toinen kerta sujui hyvin. Lapsia oli paikalla 10. Aika kului tällä kerralla todella nopeasti. Kävimme ensin kaikkien nimet läpi kertaukseksi. Kävimme nimet läpi vain suullisesti, ilman leikkiä. Laitoimme lapsille nimilaput, mutta nimet olivat jo jääneet hyvin mieleen, joten nimilappuja ei enää seuraavilla kerroilla tarvita. Tällä kerralla lapset tiesivät jo toiminnan kaavan. He muistivat mitä olimme viime kerralla leikkineet ja he halusivat innoissaan jo itse kertoa sääntöjä.

Tämän jälkeen leikimme hetken hippaa. Lapset innostuivat hipasta niin paljon, että säännöt meinasivat unohtua. Seuraavalla kerralla aiomme leikkiä vähän varioitua hippaa, esimerkiksi X hippaa. Ensimmäisenä perinneleikkinä kertosimme viime kerralla opetellun hedelmäsalaatin. Hedelmäsalaatti tuntui vieläkin vähän haastavalta, mutta kuvat helpottivat muistamista. Tämä leikki tarvitsisi vielä lisää kertausta ja harjoitusta, jotta tämän ikäiset oppisivat sen kunnolla.

Seuraavana perinneleikkinä leikimme peiliä. Peili oli monelle entuudestaan tuttu leikki. Lapset pitivät tästä leikistä, mutta eivät pitäneet siitä, kun joku lapsista oli epäreilu. Olisimme ohjeistuksessa voineet havainnollistaa tätä näyttämällä kerran, kuinka tätä leikkiä leikitään. Tässäkin leikissä tulee aikuisen olla tarkkana ja napakkana. Yritämme ensi kerralla ohjeistaa lapsia

siihen, että ei huijattaisi. Seuraavalla kerralla meidän kannattaa ensin ohjeistuksessa jo näyttää lapsille, kuinka leikkiä leikitään ja miten tehdään oikein ja miten väärin.

Emme pitäneet perinneleikkejä leikkiessä mitään kiirettä, sillä halusimme edetä rauhassa ja kertoa ohjeet huolella. Leikkien jälkeen pidimme rentoutuksen ja palautteidenannon lyhyenä. Viime kertaan verrattuna rentoutus sujui todella paljon paremmin. Jaoimme lapset pareiksi ja he jaksoivat keskittyä. Lapset pitivät pallohieronnasta ja he rentoutuivat. Lopuksi keräsimme palautteen hymiöin. Saimme lapsilta positiivista palautetta. Saimme tällä kertaa enemmän hymy-, kuin surunaamoja. Useampi lapsi sanoi hymynaaman antaessaan, että kaikki oli kivaa.

Saimme henkilökunnalta hyvää palautetta kokonaisuudestamme. Leikkimme sopivat lasten ikätasoon ja ohjeet olivat selkeästi selitetty. Palautteen mukaan olimme huomioineet ja ohjanneet lapsia hyvin niin ryhmänä, kuin yksilöllisestikin. Saimme hyvää palautetta siitä, että osallistimme taas lapsia mukaan toimintaan kysymällä heiltä muun muassa leikkien sääntöjä. Palautteen mukaan lapset näyttivät viihtyvän hyvin, vaikka välillä olikin pientä levottomuutta. Peili -leikissä olisimme ohjaajina voineet tuomaroita vielä enemmän ja napakammin. Saimme myös palautetta, että olisimme voineet hedelmäsalaatissa olla napakampia. Osan leikeistä olisimme voineet konkreettisesti ensin näyttää, kuinka sitä leikitään.

Omien havaintojemme perusteella, olimme molemmat mukana ohjauksessa ja olimme tilanteen tasalla. Huomioimme lapsia niin ryhmänä, kuin yksilöllisestikin. Osasimme reagoida nopeasti erilaisiin tilanteisiin. Esimerkiksi jos lapselle aiheutui pettymys jossakin leikissä, lohdutimme lasta, jotta hänelle ei jäisi paha mieli leikeistä.

9.3 Peili & Seuraa johtajaa

Kolmas toimintakerta sujui mallikkaasti ja lapsia oli paikalla tällä kertaa kahdeksan. Aloitimme kolmannen toimintakertamme yhteisesti kysellen lapsilta kuulumisia ja käymällä kaikkien nimet läpi. Tällä kerralla kaikki lapset olivat olleet mukana aikaisemminkin toimintakerroilla, joten toiminta oli heille jo tuttua ja he myös muistivat meidät ohjaajat hyvin. Aloituseleikkinä meillä oli X hippa, joka oli lapsille entuudestaan tuttu. Pyysimme lapsia kertomaan meille leikin säännöt, ja he kertoivat ja demonstroivat meille hienosti ja innokkaasti leikin kulun. Tätä leikimme jonkin aikaa, että mahdollisimman moni sai olla hippana.

Ensimmäisenä perinneleikkinä meillä oli viime kerralta tuttu peili. Lapset kertoivat myös tämän leikin säännöt itse, ja leikki sujui hyvin. Välillä jouduimme olemaan tiukkoja, jotta peli kulkisi oikein ja rehellisellä pelillä. Halusimme myös mahdollistaa jokaisen lapsen osallistumisen ja annoimme jokaisen olla vuorollaan leikin ”johtaja” eli peili. Tähän leikkiin käytimme suhteellisen paljon aikaa. Leikin lopussa huomasimme joistakin lapsista, että

heidän keskittymisensä meinasi herpaantua. Toisaalta tähän leikkiin oli hyvä käyttää aikaa, sillä jokainen pääsi olemaan peilinä.

Seuraavaksi suunnitelmassa oli leikkiä maa-meri-ilma-leikkiä, mutta teimme nopeasti päätöksen jättää tämän leikin pois ja ottaa tilalle vara-leikki eli seuraa johtajaa. Jätimme maa-meri-ilman pois, sillä lapset olivat peilin jälkeen hieman levottomia eivätkä he olisi jaksaneet keskittyä uuteen monimutkaiseen leikkiin. Otimme siis tilalle seuraa johtajaa, joka osoittautui todella hyväksi leikiksi. Tässäkin leikissä tarvittiin tarkkaavaisuutta, mutta lapset pääsivät taas purkamaan energiaansa todella paljon keskittymistä vaatineen peilin jälkeen.

Seuraa johtajaa oli monille jo entuudestaan tuttu ja lapset saivat itse kertoa myös tämän leikin säännöt. Leikimme tätä leikkiä, kunnes jokainen lapsi oli saanut olla johtajana. Annoimme lasten myös olla pelkästään osallistujana, jos ei halunnut olla johtajana. Osa lapsista jättäytyi tässä leikissä sivummalle.

Tämän leikin jälkeen rentoutus sopi toimintaan erittäin hyvin. Lapset saivat olevansa väsyneitä ja hikisiä leikkien jälkeen ja he pitivät rentoutuksesta. Jaoimme lapset taas pareiksi ja teimme pallohierontaa. Se sujui hyvin ja lapset jaksoivat keskittyä aikaisemmista leikeistä huolimatta. Pallohieronnan jälkeen keräsimme taas lapsilta palautteen hymiöin ja henkilökunnalta palautelomakkeella.

Henkilökunnalta saimme hyvää palautetta. Hippa sujui palautteen mukaan hyvin ja sopi lasten ikätasoon. Peili oli hieman vaikea, mutta hyvin ohjeistettuna sujui sekin hyvin. Seuraa johtajaa on henkilökunnan mielestä tämän ikäisille todella hyvä leikki. Joillekin lapsille voi olla vaikeaa seurata ja toistaa, mitä joku vertaistoveri tekee. Tämä leikki on hyvä harjoitus muun muassa tarkkaavaisuudelle ja luovuudelle. Loppurentoutus oli henkilökunnan mielestä ryhmälle sopivaa, sillä kaikki saivat tästä hyviä osaamiskokemuksia. Saimme henkilökunnalta hyvää palautetta omasta ohjaamisestamme. Pyysimme aina ennen leikkejä lapsia ohjeistamaan leikkejä ja annoimme selkeät varmistukset ohjeistuksien jälkeen. Olimme selkeästi, sopivalla auktoriteetilla roolimme sisällä. Molemmilla oli rauhallinen tapa ohjata ja otimme lapset mukaan päätösten tekoon.

Tarvittaessa lasten vaimentaminen kuuntelemaan sujui palautteen mukaan lempeään tiukasti. Saimme positiivista palautetta muun muassa siitä, että huomioimme lasten tarpeet jo ennen toiminnan aloittamista. Huomioimme lapsia, jotka tulivat kesken leikkiin, esimerkiksi vessassa käymisen jälkeen. Saimme hyvää palautetta myös siitä, että ennakoimme vahinkoja ottamalla lapsia rauhoittumaan, ennen kuin he pääsivät riehaantumaan. Ainoana kehitysehdotuksena palautteessa oli, että olisimme voineet kokeilla myös hieman oudompia leikkejä.

Omien havaintojemme mukaan lapset leikkivät innostuneesti koko toiminnan ajan. Lapsilla ei ollut keskenään erimielisyyksiä ja he juttelivat vapautuneesti heti alusta alkaen. Kaikki mukana olleet lapset osallistuivat leikkeihin. Lapsista myös huomasimme, että he herkästi tekivät asioita kaverin perässä. Esimerkiksi kun eräs lapsista tuli hetkeksi istumaan sivuun vatsakivun takia, sanoi toinenkin lapsi olevansa kipeä. Pian he menivät jo yhdessä jatkamaan leikkiä.

9.4 Maa-meri-ilma & suutari räätäli

Neljäs toimintakerta sujui ihan hyvin, mutta ei ihan niin helposti kuin kolme aikaisempaa kertaa. Lapsia oli tällä kertaa paikalla 10. Lapset olivat pelanneet aamupäivällä muun muassa salibandyä, joka vaikutti heidän jaksamiensa. Keskittyminen uusien leikkien opetteluun ja sääntöjen kuuntelu tuotti hieman hankaluuksia. Emme tieneet etukäteen, että heillä oli ollut sinä päivänä niin paljon liikuntaa. Oltiin ehkä voineet helpottaa joitakin asioita, tai jättää esimerkiksi hipan pois, jolloin lapset olisivat jaksaneet paremmin liikkua ja keskittyä uusien leikkien opetteluun.

Kävimme aluksi nopean nimikierroksen läpi ja tarkistimme, että jokaisella oli yllään sopivanlaiset vaatteet ja jalkineet. Myös neljännen kertamme ensimmäisenä toimintana oli hippa. Tällä kertaa menimme lasten itse valitsemaa versiota. Lapset kutsuivat hippaa ”vessanpönttöhipaksi”. Tässä leikissä kiinni jäätyään leikkijä leikkii vessanpönttöä ja toinen leikkijä voi tulla pelastamaan ”vetämällä vessan”, eli nykyisemällä kädellä ja kyykistymällä kaverin eteen. Hippa oli mieleinen, mutta jo tässä leikissä huomasimme lasten levottomuuden.

Ensimmäisenä perinneleikkinä leikimme lapsille uutta, ja melkein kaikille tuntematonta leikkiä Suutari räätäli. Opettelimme lasten kanssa ensin sanat, jonka jälkeen kokeilimme yhdessä leikkiä tätä leikkiä. Leikki sujui hyvin ja suurin osa piti leikistä ja jaksoi leikkiä useamman kierroksen. Tämän likin aikana, muutama lapsi kertoi olevansa väsynyt ja uupunut. Tähän saattoi olla syynä aamupäivän kova liikunta, josta kuultu vasta toimintamme pidettyä.

Seuraavana uutena perinneleikkinä leikimme leikkiä nimeltään maa, meri, ilma. Tämä oli suurimmalle osalle tuttu leikki. Leikki sujui hyvin, mutta monet alkoivat väsähtää kesken leikin, eivätkä jaksaneet enää yhtä innokkaina juosta, niin kuin leikissä kuuluu. Huomasimme myös, että joillekin lapsille on haastavaa odottaa omaa vuoroaan, eivätkä he kestä sitä, että joku toinen saa olla leikin ”johtajana”. Useat perinneleikit ovat juuri tästä syystä todella hyviä ja kehittäviä.

Lopuksi pidimme rentoutuksena tutun pallohieronnan. Annoimme tällä kertaa lasten itse valita parit ja katsoimme, kuinka lapset toimivat. Rentoutus sujui todella hyvin. Vaikka lapset saivat itse valita parinsa, he jaksivat

hiljentyä ja rauhoittua. Lapset olivat oppineet hienosti rauhoittumaan ja rentoutumaan verrattuna ensimmäiseen kertaan.

Rentoutumisen jälkeen keräsimme palautteen lapsilta hymiön ja henkilökunnalta palautelomakkeella. Tällä kerralla saimme lapsilta enemmän surunaamoja. Tähän syynä voi olla osittain se, että lapset olivat kovin väsyneitä eivätkä jaksaneet keskittyä toimintaa. Lapset olivat myös levänneet hieman levottomammin, koska he ehtivät näkemään meidät ennen levolle menoa. Tämän vuoksi he eivät ehkä malttaneet levätä kunnolla ennen toiminnan alkua.

Henkilökunnan palautteen mukaan leikit olivat sopivia lasten ikätasoon nähden. Ohjeistus oli selkeää, mutta olisimme voineet ohjaajina lisätä napakkuutta siihen, että lapset pysyisivät paikallaan ja kuuntelisivat kun on tarkoitus kuunnella. Leikkien ohjeet olivat selkeitä ja lapset ymmärsivät ohjeet. Lapset vaikuttivat vähän väsähtäneeltä, mikä vaikutti henkilökunnan mielestä lasten viihtymiseen. Leikit tuntuivat kuitenkin olevan mieluisia ja kiinnostavia lapsille. Osallistimme lapsia mukaan hyvin eri tavoilla. Lapset saivat muun muassa kertoa leikkien ohjeita ja he saivat päättää, millaista hippaa leikimme. Lapset saivat tällä kerralla myös valita itse parinsa loppurentoutukseen.

9.5 Maa-meri-ilma & lasten valitsema leikki

Tällä kertaa lapsia oli paikalla 13, joka olikin suurin ryhmämme kaikista kerroista. Tälle kerralle olimme valmistaneet perinneleikeistä kortit, joissa on kaikkien leikkien ohjeet, joita lasten kanssa olimme leikkineet. Korteissa on myös ohjeet varaleikkeihin, joita emme kerenneet lasten kanssa leikkiä. Kertasimme perinneleikkikorttien avulla, mitä kaikkea olimme jo leikkineet. Lapset muistivat ja tunnistivat todella hienosti leikit. Kävimme vielä nimikierroksen läpi ennen kuin aloitimme leikkimään. Lapset osasivat jo itsekin pyytää, että nimikierrros käytäisiin läpi ennen leikkejä. Nimikierrros käytiin joka kerta läpi myös sen vuoksi, että jokainen lapsi tulee kohdatuksi yksilöllisesti sillä hetkellä.

Ensimmäisenä leikkinä leikimme taas energian purkamiseen soveltuvaa hippaa. Tällä viidennellä toimintakerralla menimme X hippaa, sillä olimme aiemmilta kerroilta havainneet sen toimivan kaikista parhaiten ja se oli myös lapsille erittäin mieluinen.

Hipan jälkeen menimme viime kerralla opeteltua leikkiä maa-meri-ilma. Näin leikki tuli taas kerrattua sekä lupasimme lapsille edellisellä kerralla, että kaikki halukkaat saivat johtaa leikkiä, ketkä eivät viime kerralla ehtineet. Leikin johtaminen oli lapsille tärkeää, joten tämän mahdollistaminen oli myös meille tärkeä kohta ottaa jokainen lapsi huomioon.

Tämän jälkeen pyysimme lapsia riviin. Kerroimme, että viimeisen kerran vuoksi lapset saavat päättää yhden leikin äänestämällä. Jokaiselta lapselta

kysyttiin erikseen, mitä leikkiä hän haluaisi leikkiä. Äänestyksen voitti hippa, josta lapset halusivat mennä sekä tavallista että x-hippaa. Tavallisen hipan päätyttyä, lapset halusivatkin vaihtaa x-hipan banaanihippaksi. Koska se sopi kaikille lapsille, leikimme banaanihippaa. Tässä vaiheessa eräs lapsista päätyi menemään sivuun, koska ei halunnut leikkiä hippaa. Hänen kanssaan keskusteltiin siitä, miten äänestys toimii. Lasta ei kuitenkaan pakotettu leikkiin. Kuitenkin tämä on hyvää harjoitusta lapsille, että joskus eivät vain omat toiveet toteudu.

Hippaa leikittyämme, lapset vaikuttivat aika väsyneiltä. Tämän jälkeen oli jäljellä rentoutus sekä palautteen anto. Rentoutukseen annoimme lapsille mahdollisuuden valita itse omat parinsa. Parin valinta ei ollut kaikille lapsille mieleinen ja he halusivat, että aikuiset päättävät parit. Lopulta teimme niin, että me ohjaajina jaoimme lapset pareiksi. Rentoutus sujui hyvin.

Lapset olivat selkeästi oppineet rentoutumaan. Ensimmäisestä kerrasta viimeiseen kertaan oli huima ero siinä, kuinka hienosti lapset olivat hiljaa ja rauhassa. He myös todella hienosti ja reilusti hieroivat toinen toistansa, eikä ohjaajien valitsemisissa pareissa tai itse valituissa pareissa tullut koskaan minkäänlaista erimielisyyttä lasten kesken.

Lopuksi keräsimme palautteen lapsilta hymiöin ja henkilökunnalta palautelomakkeella. Ennen palautteiden keräämistä, kysyimme lapsilta, mistä he ovat oppineet erilaisia leikkejä. Lapset kertoivat, että ovat oppineet leikkejä muun muassa jumpassa ja luistelukoulussa, eli harrastuksissa. Myös päiväkotia ja kotia mainittiin. Pyysimme heitä kertomaan meille palautteen yhteydessä, mitä he olivat mieltä kaikista näistä perinneleikkitoimintakerroista.

Henkilökunnan palautteen mukaan leikit sopivat lasten ikätasoon ja leikeissä oli sopivasti liikettä, sekä sääntöjen noudattamiseen harjoittelua. Henkilökunnan mielestä ohjaus onnistui hyvin, vaikka ryhmä oli iso ja hieman riehakas. Saimme hyvää palautetta nopeasta reagoinnista turvallisuusriskeihin, sekä omasta rauhallisuudestamme, joka rauhoitti myös ryhmää. Lapset haastoivat meitä ohjaajia melko riehakkaasti, mutta leikit pääsivät silti hyvin alkuun. Ryhmä myös hiljeni tarvittaessa kuuntelemaan ohjeita.

Henkilökunnan mielestä lapset viihtyivät hyvin ja he purkivat energiaa iloisesti juoksuleikeissä. Lapsilla ei ollut riitoja toiminnan aikana. Pari lasta jätettiin hetkellisesti ulkopuolelle, mutta ohjaajat saivat heitä houkuteltua takaisin leikkeihin. Saimme hyvää palautetta perinneleikkikikorteista. Se oli mukava yllätys. Henkilökunnan mielestä oli hyvä asia, että muistimme jo lasten nimet paremmin. Tällöin oli helpompi ohjata ryhmää ja huomioida lapsia yksilöllisesti. Rakentavana palautteena henkilökunnan mielestä olisimme voineet käyttää toimintakerroilla jotakin selkeää äänimerkkiä

ryhmän hiljentämiseen, tai jokin ”puhuva lelu”, jolla voisi rauhoittaa ryhmää. Olimme tästä asiasta samaa mieltä heidän kanssaan. Pohdimme sitä, että olisimme voineet käyttää esimerkiksi pilliä.

Toimintakerran lopuksi kiitimme lapsia mukavista toimintakerroista ja siitä, että he olivat osallistuneet reippaasti mukaan. Osa lapsista oli harmissaan siitä, että tämä oli viimeinen kerta. He toivoivat kovasti, että menisimme vielä joskus heille pitämään toimintaa. Lapsista myös huomasi sen, kuinka meistä oli tullut heille tuttuja ja turvallisia aikuisia. He haastoiivat meitä käytöksellään joka kerta entistä enemmän, mutta myös halusivat olla meidän lähellä.

9.6 Henkilöstöinfo & perinneleikkikortit

Henkilöstöinfossa kerroimme Powerpoint – esityksen avulla opinnäytetyömme tietoperustasta. Info sujui hyvin ja pysyimme hyvin aikataulussa. Osallistuimme molemmat infon pitämiseen ja saimme molemmat hyvää kokemusta. Kerroimme infossa ensin vähän taustaa, mistä saimme ideamme opinnäytetyöhön, mikä oli meidän aikataulumme ja mitkä olivat opinnäytetyömme keskeisimmät tavoitteet. Tämän jälkeen kerroimme teoriataustasta keskeisimmät asiat. Kerroimme myös perusteluja, miksi olimme rajanneet tietoperustaa kyseisellä tavalla.

Henkilöstöinfoon osallistujista kukaan ei ollut seurannut tai arvioinut meidän perinneleikkitoimintakertoja, joten kävimme läpi myös jokaisen toimintakerran sisällön. Kerroimme samalla myös siitä, miten toimintakerrat sujuivat ja mitä olisimme kenties voineet tehdä toisin. Lopuksi kerroimme vielä meidän omista havainnoistamme ja johtopäätöksistämme.

Esittelimme henkilökunnalle perinneleikkikortit samalla, kun kerroimme toimintakerroista. Kortit olivat osalle jo tuttuja ja he olivat jo käyttäneet niitä toimintakertojen jälkeen. Henkilökunta kertoi myös, että he aikovat käyttää kortteja enemmänkin tulevaisuudessa, ja heillä on suunnitteilla muun muassa pitää perinneleikkitoimintaa ulkoilun yhteydessä.

Henkilöstöinfon tavoitteena oli perehdyttää henkilökuntaa opinnäytetyömme lähtökohtiin ja ajatukseen. Tarkoituksena olisi, että perinneleikit jäisivät elämään Hippoksen päiväkotiin ja lapset pystyvät viemään niitä aina eteenpäin itse, kun leikit tulevat tutuksi. Uskomme, että tämä tulee toteutumaan, sillä kortteja on jo alettu käyttää päiväkodin arjessa.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Huomasimme toimintaa pitäessämme, että monet valitsemistamme perinneleikeistä olivat lapsille jo entuudestaan tuttuja. Tämä oli tietenkin positiivista sen vuoksi, että leikkien kertaus auttaa lapsia oppimaan säännöt paremmin. Toki olisi ollut hyvä opetella myös enemmän uusia leikkejä, mutta onneksi niitäkin mahtui joukkoon. Helenius ja Lummelahdi (2013, 165) kertovat kirjassaan, että perinneleikit ovat yleensä tuttuja hyvin monelle, vaikka niissä voi olla paikkakuntakohtaisia eroja. Heidän mukaansa myös suuri osa sääntöleikeistä ovat perinneleikkejä. Heti ensimmäisellä toimintakerralla huomasimme paikkakuntakohtaisen eron, sillä osalle lapsista hippa kulki nimityksellä litta. Leikissä oli kuitenkin samat säännöt ja se oli kaikille tuttu.

Halusimme selvittää sen, mistä lapset ovat erilaisia leikkejä oppineet. Keskustelussa selvisi, että lapset ovat oppineet leikkejä harrastuksissa, päiväkodissa ja kotona. Saimme tällä vahvistusta siihen, että lapset tietävät, kuinka leikit siirtyvät leikkijältä toiselle. Mielestämme tämä tukee tavoitettamme vaalia perinneleikkejä, sillä leikit siirtyvät luontevasti sukupolvelta toiselle tutuissa ympäristöissä yhä tänä päivänäkin.

Liikuntaleikit sopivat lapsille erittäin hyvin, sillä liikunta tulee lapsilta luonnostaan. Lapset liikkuvat toiminnan aikana niin kovasti, että heille tuli hiki. Lasten päivittäisen liikunnan suositus tulee täyttymään varmasti, jos lapsille annetaan mahdollisuus liikkua ja mahdollistetaan liikkuminen myös eri ympäristöissä eikä rajata luontaista liikkumista. Kuten luvussa kuusi mainitsimme, Sääkslahti (2007, 38–40) on kirjassaan todennut varhaisvuosien liikunnan lähtevän lapsen sisäisestä halusta liikkua. Lapsi kokee mielihyvää asteittain haastavammaksi muuttuvien liikunnallisten tehtävien parissa. Lapsen fysiologinen tarve liikkua näkyy lasten toiminnassa kaiken aikaa, eikä lasta tarvitse erikseen motivoida siihen.

Toiminnan aikana havaitsimme, että liikkuminen ja leikkiminen ovat todellakin luontaista lapsille. Lapset lähtivät liikkeelle ilman kehotuksia, vaikka toiminnan aikana joku saattoi jäädä sivuun hetkeksi. Jos lapsi jäi toiminnasta sivuun, havaitsimme sen johtuvan esimerkiksi siitä, että hän ei saanut johtaa leikkiä. Hietanen & Korhonen (2011, 32) olivat omassa toiminnassaan joutuneet pohtimaan lasten motivoimista ja sitä, miten saada lapsi osallistumaan eikä häiritsemään toisten lasten osallistumista. Meidän kohdallamme tällaisia tilanteita ei syntynyt, joten emme joutuneet puuttumaan tämän kaltaiseen tilanteeseen.

Erilaisissa yhteisleikeissä lapset voivat tutustua toisiinsa todella helposti. Jokaisen on helppoa tulla ryhmässä leikkittäviin perinneleikkeihin matalalla kynnyksellä. Monissa leikeissä myös opetellaan toisten nimiä, mikä edesauttaa ryhmään pääsyä ja siihen osallistumista. Jantunen ja Rönnerberg

(1996, 125–126) ovat todenneet, että tietyssä iässä leikit ovat vastavuoroisia ja niissä syntyy ystävyyttä lasten välille. Myös Sääkslahti (2007, 37–38) on todennut, että neljännen ikävuoden saavutettuaan lapset ovat kykeneviä toimimaan ryhmässä ja ottamaan toiset lapset huomioon. Huomasimme, että lapset oppivat tuntemaan jo muutaman kerran jälkeen myös meidät ohjaajat. He nauttivat siitä, että pääsivät juttelemaan meidän kanssa myös muista asioista kuin leikeistä, joita leikimme.

Olimme suunnitelleet varaleikkejä jokaiselle kerralle. Näitä ei kuitenkaan tarvittu, sillä toimintakertoihin käytettävä aika meni melkein jokaisella kerralla suunniteltuihin varsinaisiin leikkeihin. Teimme kuitenkin myös varaleikeistä ohjeet perinneleikkikortteihin, jolloin varhaiskasvatushenkilökunta voi opetella niitä lasten kanssa myöhemmin. Toimintamme tavoitteena ei ollut oppia leikkejä heti ensimmäisellä kerralla täysin. Myös Anttilan, Pohjolan ja Sirviön (2012) opinnäytetyössä toimittiin tällä periaatteella. Heillä oli tavoitteena, että leikit onnistuvat viimeisellä kerralla hyvin, mutta me emme asettaneet tällaista tavoitetta vaan siirsimme toiminnan jatkumisen vastuun varhaiskasvatushenkilökunnalle Hippoksen päiväkodissa.

Henkilöstöinfossa varhaiskasvatushenkilökunta kertoi, että he aloittavat perinneleikkitoiminnan ulkoilun yhteydessä. He aikovat tutustua perinneleikkeihin tekemiemme perinneleikkikorttien avulla. Tämä tukee tavoitteitamme siitä, että perinneleikit jatkuvat päiväkodin arjessa. Perinneleikkikorttien avulla myös varhaiskasvatushenkilökunta tutustuu ja oppii mahdollisesti sellaisia leikkejä, jotka ovat heillekin uusia. Tämän avulla myös ne lapset, jotka eivät osallistuneet toimintaamme, oppivat perinneleikkejä.

Oma ammatillinen kasvumme vahvistui etenkin, kun opimme huomioidaan lasten erilaiset yksilölliset tarpeet. Myös Hietanen & Korhonen (2011, 31–32) kertovat yksilöllisten tarpeiden huomioimisen olleen haaste heidän opinnäytetyössään. He huomasivat tarpeiden tunnistamisen helpottuneen, kun he oppivat tuntemaan lapsia. Teimme samanlaisia havaintoja omilta toimintakerroiltamme. Tutustuttuamme ryhmän lapsiin, opimme tuntemaan miten eri lapset reagoivat eri tilanteissa ja pystyimme ennakoimaan erilaisia tilanteita. Esimerkiksi opimme ennakoimaan lasten suuria tunteidenpurkauksia ja opimme, kuinka vastata oikealla tavalla lasten tarpeisiin.

Saimme meitä seuranneelta varhaiskasvatushenkilökunnalta jokaiselta kerralta palautteen palautelomakkeella. Tiivistetysti jokaiselta kerralta saimme hyvää palautetta siitä, että osallistimme lapsia muun muassa kysymällä heiltä itseltään leikkien sääntöjä. Kun lapsi oli kertonut leikin säännöt, annoimme selkeät varmistukset ohjeistuksien jälkeen. Palautteiden mukaan valitut leikit olivat hyviä ja sopivat lasten ikätasoon. Vaikka uudet leikit olivat hieman vaikeita aluksi, ne alkoivat sujua koko ajan paremmin. Loppurentoutus oli henkilökunnan mielestä ryhmälle sopiva lopetus, sillä kaikki saivat tästä hyviä osaamiskokemuksia.

Leikeissä oli sopivasti liikettä, sekä sääntöjen noudattamiseen harjoittelua. Saimme hyvää palautetta nopeasta reagoinnista turvallisuusriskeihin, sekä omasta rauhallisuudestamme, joka rauhoitti myös ryhmää. Lapset haastivat meitä ohjaajia melko riehakkaasti, mutta leikit pääsivät silti jokaisella kerralla hyvin alkuun. Ryhmä myös hiljeni tarvittaessa kuuntelemaan ohjeita. Lapsilla ei ollut riitoja toimintakertojen aikana. Pari lasta jättäytyi hetkellisesti ulkopuolelle, mutta ohjaajat saivat heitä houkuteltua takaisin leikkeihin.

Ohjaajina saimme hyvää palautetta lapsien osallistamisesta ja ohjaajien innokkuudesta joka innostaa myös lapsia. Palautteissa kerrottiin, että lapset viihtyivät jokaisella kerralla alusta asti hyvin, ja he olivat innokkaasti mukana. Myös leikkijärjestys oli toimintakerroilla hyvä. Ohjeet olivat selkeitä ja ohjeistamista tapahtui myös leikin aikana sekä yksilöllisesti. Olimme selkeästi, sopivalla auktoriteetilla rooliemme sisällä. Tarvittaessa lasten vaientaminen kuuntelemaan sujui palautteiden mukaan lempeän tiukasti. Osasimme jokaisella kerralla huomioida lasten tarpeet jo ennen toiminnan aloittamista. Huomioimme lapsia, jotka tulivat kesken leikkiin, esimerkiksi vessassa käymisen jälkeen. Saimme hyvää palautetta myös siitä, että enakoimme vahinkoja ottamalla lapsia rauhoittumaan, ennen kuin he pääsivät riehaantumaan

Henkilökunnalta saamamme palautteen mukaan parannettavaa oli se, että olisimme voineet ohjeistaa joitakin leikkejä vielä selkeämmin ja jämäkämmin. Olisimme voineet ohjaajina lisätä napakkuutta myös siihen, että lapset pysyisivät paikallaan ja kuuntelisivat silloin, kun on tarkoitus kuunnella. Palautteissa mainittiin myös, että olisimme voineet rohkeasti kokeilla hie-man oudompiakin leikkejä. Henkilökunnan mielestä toimintakerroilla olisi ollut hyvä olla jokin selkeä merkki, jolla saisi kiinnitettyä ryhmän huomion ennen seuraavan leikin ohjeistamista. Henkilökunnan palautteen perusteella voimme päätellä, että meidän ammattitaitomme on tällä hetkellä vahvaa lapsien osallisuuden huomioimisessa sekä lasten motivoimisessa omalla innokkaalla toiminnallamme. Lapsiryhmän hallinta sujuu melko hyvin, mutta jämäkkyudessa on vielä parantamisen varaa joissakin tilanteissa.

11 POHDINTA

Aika muuttaa leikkiä. Leikeistä voi havainnoida omaa aikaansa, ja esimerkiksi viisikymmentä vuotta siten leikittiin eri tavalla kuin nyt. Leea Virtanen (1981, 68–69) pohtii tekstissään perinteisten leikkien tilaa 1980-luvulla ja niiden säilymistä. Perinteisten leikkien säilymistä on pohdittu jo vuosikymmenien ajan ja pihaleikkien on pelätty häviävän kokonaan. Virtanen pohtii myös havaintoja siitä, miten lapset eivät osaa enää leikkiä kuten ”ennen vanhaan”. Tätä kysymystä tullaan todennäköisesti esittämään vielä vuosienkin päästä, vaikka usein unohdetaan, että leikkiperinteet muuttuvat ajan myötä ja ne mukautuvat aina leikkijöidensä mukaan. Virtasen mukaan leikkejä ei aina tarvitse leikkiä juuri niin kuin niitä on ”aina leikitty”, vaan pääasia on, että aito leikki vuorovaikutuksessa toisten kanssa jatkuu.

Omien havaintojemme pohjalta, ainakin päiväkotiympäristössä perinteiset leikit ovat säilyneet tähän päivään asti. Tämä tukee tavoitettamme suomalaisten perinteiden vaalimisesta ja perinneleikkien säilymisestä. Leikit ovat osittain muuttuneet ja joitakin leikkejä on tullut lisää ja joitakin on jäänyt pois, mutta pääasia on, että lapset leikkivät yhä leikkejä, jotka siirtyvät sukupolvilta toisille. Jo 1980-luvulla teknologian on pelätty vievän aikaa perinteisiltä leikeiltä, mutta kuten olemme huomanneet, leikit jatkuvat edelleen. Kun aikuinen osaa mahdollistaa aidon leikkimisen ja on itse läsnä, ei tarvitse pelätä teknologian syrjäyttävän perinneleikkejä kokonaan.

Pedagoginen dokumentointi, eli tässä tapauksessa videointi, oli todella toimiva menetelmä. Sen avulla pystyimme havainnoimaan toimintakertoja jälkikäteen ja huomasimme videolta asioita, joita emme toimintaa ohjattaessa havainneet. Pystyimme kehittämään sekä itse toimintaa, että omaa tapaamme ohjata. Olimme positiivisesti yllättyneitä siitä, kuinka vähän videokamera häiritsi lapsia. Lapset kysyivät vain muutaman kerran, miksi salissa oli kamera.

Toimintaa suunnitellessamme opimme ottamaan erilaisia pieniäkin asioita huomioon paremmin esimerkiksi lasten vireystilan ja erilaiset oppijat. Opimme myös muokkaamaan toimintaamme havaintojemme perusteella, jos jotakin voisi seuraavalla kerralla tehdä toisin. Esimerkiksi ensimmäisellä kerralla meillä ei ollut kuvia, mutta lisäsimme ne seuraavilla kerroilla mukaan toiminnan ohjeistukseen. Ohjauksessa opimme huomioimaan paremmin lasten tunteiden ilmaisemisen erilaisin keinoin. Osa lapsista näytti tunteensa avoimesti, esimerkiksi itkemällä tai nauramalla, osa taas saattoi jättäytyä sivuun. Videoiden avulla oman toiminnan arviointi kehittyi ja annoimme palautetta myös toisillemme ohjaamisesta. Näin oli helpompi kehittää itseään ja toimintaa sekä arvioida suorituksia.

Tila, jossa toimintamme järjestettiin, ei ollut paras mahdollinen tila perinneleikkien leikkimiseen. Tilassa oli erilaisia pöytiä, tuoleja ja liikuntaväli-

neitä seinän vieressä. Näihin saattoi joko törmätä tai ne houkuttelivat niihin leikkimään kesken toiminnan. Välttyimme kuitenkin sen suuremmilta yhteentörmäyksiltä. Perinneleikkimme olisi sopinut hyvin, ellei jopa paremmin ulkona leikittäviksi. Emme myöskään päässeet valmistelemaan tilaa mitenkään etukäteen. Perinneleikit eivät onneksi vaatineet juurikaan valmisteluja.

Pitkäjänteisen leikin harjoittelu on mielestämme tarpeellista, sillä huomasimme, että jos leikkiminen kesti yli 15 minuuttia, keskittyminen ja jaksaminen alkoivat herpaantua. Mielenkiinto pysyi lapsilla parhaiten yllä, kun he pääsivät itse osallistumaan ja vaikuttamaan leikin kulkuun. Huomasimme myös lasten kehumisen tärkeyden. Videolta havaitsimme, että kehuimme lapsia paljon eikä kehumista voi koskaan olla liikaa. Positiivinen palaute kannusti lapsia jatkamaan leikissä.

Perinneleikkikortit olivat lapsia ja henkilökuntaa kiinnostava ja innostava. Saimme siitä paljon hyvää palautetta. Korttien avulla halusimme varmistaa omalta osaltamme sen, että perinneleikit jäisivät päiväkotiin leikittäväksi matalalla kynnyksellä. Huomasimme, että korttien kuvien avulla lapset tiesivät hyvin myös ne leikit, joita emme olleet leikkineet vaan jotka olivat varaleikkeinä. Ajattelemme, että tämä helpottaa myös niiden leikkien opettelua päiväkodissa, kun säännöt ovat helposti etsittävässä korteista.

Opinnäytetyömme luotettavuus nousee esille lasten palautekyselyn vastauksista. Lapset esimerkiksi yhdessä sopivat minkälaisen palautteen antoivat meille. Suruhymiö saatettiin antaa yhdessä sen vuoksi, että se oli hauskaa antaa. Lapset eivät havaintojemme mukaan ymmärtäneet kovin hyvin, mikä merkitys palautteen antamisella oli. Kuitenkin oli tärkeää antaa heille tällainen vaikutusmahdollisuus. Myös henkilökunnan antamaan palautteeseen vaikuttaa se, että suurimmalla osalla kerroista palautetta oli antamassa eri henkilö. Jos henkilökunnan jäsen olisi pysynyt samana kaikilla kerroilla, olisimme saaneet tarkempaa palautetta siitä, miten toimintamme kehittyi toimintakerrasta toiseen.

Huomasimme toteuttaessamme perinneleikkitoimintakertoja, että leikit olivat osittain tuttuja lapsille. Olisimme voineet kartoittaa päiväkodissa jo leikittyjä perinneleikkejä etukäteen varhaiskasvatushenkilökunnalta, mutta päädyimme valitsemaan liikunnalliset perinneleikit itse. Ennen toiminnan suunnittelua, kysyimme leikkitoiveita päiväkodilta, mutta saimme vapaat kädet leikkien suunnitteluun. Siksi päädyimme valitsemaan leikkejä, joita olimme lapsuudessa leikkineet itse.

Henkilökunta mainitsi viimeisellä toimintakerralla antamassaan palautteessa, että olisimme voineet käyttää jotakin selkeää äänimerkkiä ryhmän hiljentämiseen, tai jokin ”puhuva lelu”, jolla voisi rauhoittaa ryhmää. Jos toimintamme olisi tapahtunut ulkona, olisimme ottaneet esimerkiksi pillin äänimerkiksi. Toiminnan aikaan lapsiryhmissä oli päiväuniaika, joten

emme voineet käyttää äänimerkkiä. Jatkossa voisi käyttää myös henkilökunnan mainitsemaa ”puhuvaa lelua”, mutta emme voineet ottaa sitä käytäntöön vielä tähän perinneleikkitoimintaamme, sillä saimme palautteen vasta viimeisellä kerralla.

Mielestämme saavutimme opinnäytetyömme tavoitteet. Lapset ja henkilökunta tutustuivat toimintamme sekä perinneleikkivihon avulla erilaisiin liikunnallisiin perinneleikkeihin. Henkilöstöinfosta saamamme tiedon perusteella leikkien leikkimistä on jatkettu myös toimintamme jälkeen, joka oli myös yksi toimintamme tarkoitus. Tällaisen toiminnan avulla suomalaisen kulttuuriperinnön vaaliminen on opinnäytetyömme osalta saavutettu. Oma ammattitaitomme kehittyi koko opinnäytetyöprosessin aikana, sillä opimme arvioimaan ja tarkastelemaan omaa toimintaamme erilaisin keinoin.

Jatkotoimintaideana opinnäytetyöllemme toimisi hyvin sellaiset perinneleikkitoimintakerrat, joissa leikittäisiin monikulttuurisia perinneleikkejä. Esimerkiksi jos päiväkodissa on lapsia eri kulttuureista, jokainen voisi opettaa vuorollaan uuden leikin toisille lapsille ja varhaiskasvatushenkilökunnalle omasta kulttuuristaan. Apuna tässä voisivat olla esimerkiksi lapsien vanhemmat.

LÄHTEET

Airaksinen, R., Karkkulainen, M., Ala-Vannesluoma, T., Pirhonen, P. & Kastu, R. (2015). *Toimii! Hoitajan opas luoviin menetelmiin*. Keuruu: Edita.

Anttila, T., Pohjola, L. & Sirviö, A. (2012). *Liikunnallisten perinneleikkien hippakerho esikouluikäisille*. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Helenius, A. & Lummelahti, L. (2013). *Leikin käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hietanen, H. & Korhonen, A. (2011). ”Kymmenen tikkua laudalla” Perinneleikkeihin pohjautuvien toimintatuokioiden toteutus 4-5-vuotiaiden lasten ryhmässä ja tuokioiden arviointi. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäyte-työ.

Hintikka, M., Helenius, A. & Vähänen, L. (2004). *Leikistä totta: Omaehtoisen leikin merkitys*. Helsinki: Tammi.

Hännikäinen, M. (2004). Leikki ja leikillisuus yhteenkuuluvuuden tunteen rakentajina. Teoksessa L. Piironen (toim.) *Leikin pikkujättiläinen*. Porvoo: WS Bookwell Oy, 150–157.

Jantunen, T. & Rönneberg, P. (1996). *Anna lapsen leikkiä*. Jyväskylä: Atena.

Kalliala, M. (1999). Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä. Leikkikulttuuri ja yhteiskunnan muutos. Väitöskirja. Helsinki: Gaudeamus.

Kalliala, M. (2008). *Kato mua!* Helsinki: Gaudeamus.

Koivunen, P. & Lehtinen, T. (2015). *Kasvu kiikarissa*. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kronqvist, E. (2016). Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Juva: Bookwell Oy, 13–30.

Kuhmonen, P. (2006). Aluekehitystyö ja kulttuurisesti kestävä kehitys kulttuuripolitiikan näkökulmasta. Teoksessa K. Siivonen (toim.) *Kulttuurista kestävyttä*. Helsinki: Ethnos Ry, 74–79.

Kurki, L. (2000). *Sosiokulttuurinen innostaminen*. Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.

Laakso, L. (2007). Liikuntakasvatuksen ja liikuntapedagogiikan perusteet. Teoksessa P. Heikinaro-Johansson & T. Huovinen (toim.) *Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 16–30.

Lautamo, T. & Lyytinen, P. (2014). Leikki. Teoksessa T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen, & R. Ketonen (toim.) *Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa*. 4. painos. Juva: Bookwell Oy, 226–246.

Myllyaho, M. (2016). Miten saada lapset liikkumaan päiväkodeissa? "Aikuisten on viimein aika pysähtyä miettimään, missä on menty vikaan". Yle urheilu. 29.10.2016. Viitattu 9.1.2017 osoitteesta <http://yle.fi/urheilu/3-9258067>

OKM (2016). Lasten liikuntasuosituksat: Vähintään kolme tuntia liikuntaa päivässä. Tiedote 11.10.2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 11.10.2016 osoitteesta http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2016/09/lasten_liikuntasuosituksat.html

Opetushallitus. (2016). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 23.11.2016 osoitteesta http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Parikka-Nihti, M. (2011). *Pieniä Puroja*. Kasvua kohti kestävästä kehitystä. Helsinki: Lasten Keskus.

Piela, U. (2001). *Lähtisitkö leikkiin? Perinneleikkejä*. Helsinki: J-Paino Oy.

Raisingchildren (n.d.) Preschoolers. Development. Development tracker 4-5 years. Päivitetty 5.2.2016. Raisingchildren.net. The Australian parenting website. Viitattu 23.10.2016 osoitteesta http://m.raisingchildren.net.au/articles/child_development_four_to_five_years.html

Ruokonen, I. & Rusanen, S. (2009). Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa I. Ruokonen, S. Rusanen & A. Välimäki (toim.) *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 10–15.

Siivonen, K. (2006). Kulttuuritoiminnalla kulttuurisesti kestävään kehitykseen. Teoksessa K. Siivonen (toim.) *Kulttuurista kestävyttä*. Helsinki: Ethnos Ry, 14–31.

Storvik-Sydänmaa, S., Talvensaari, H., Kaisvuori, T. & Uotila, N. (2012). *Lapsen ja nuoren hoitotyö*. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Sääkslahti, A. (2007). Liikunta ihmisen elämänsäkulussa. Teoksessa P. Heikinaro-Johansson & T. Huovinen (toim.) *Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 32–41.

PhL. Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36. Finlex. Viitattu 1.8.2016 osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Vilka, H. & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Virtanen, L. (1981). Loppuvatko leikit? Teoksessa P. Laaksonen (toim.) *Pelit ja leikit*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 68–77.

Wiertsema, H. (1997). *Liikuntaleikkikirja*. Helsinki: Oy Edita Ab.

TOIMINTAKERRAT

TOIMINTAKERTA Sisältö	TAVOITTEET	MATERIAALIT	JÄRJESTELY	PALAUTE Lapset
Ensimmäinen kerta <ul style="list-style-type: none"> - Nimileikki - Hippa - Polttopallo - Hedelmäsalaatti (peili) - Rentoutus - Palaute 	Tutustuminen Motoriikan harjoittelu Tarkkaavaisuus	Palloja (rentoutukseen ja polttopalloon) Kuvat hedelmistä Maalarinteippi Paikkamerkit hedelmäsalaattiin	Polttopallolle tehdään ympyrä etukäteen maalarinteipillä lattiaan.	7 hymynaamaa 4 surunaamaa
Toinen kerta <ul style="list-style-type: none"> - Hippa - Hedelmäsalaatti - Peili - (viimeinen pari uunista ulos, Seuraa johtajaa) - Rentoutus - palaute 	Edellisen kerran muistelu Tarkkaavaisuus Rehellisyys	Palloja rentoutukseen Kuvat hedelmistä Paikkamerkit hedelmäsalaattiin	Maalarinteipillä viiva peiliä varten, patjat valmiiksi rentoutukseen	8 hymynaamaa 1 surunaama 1 en osaa sanoa
Kolmas kerta <ul style="list-style-type: none"> - Hippa (variaatio) - Peili - Maa-meri-ilma - (seuraa johtajaa) - Rentoutus - palaute 	Reaktiokyky Rehellisyys	Palloja rentoutukseen	Maalarinteipillä viiva peiliä varten, Patjat valmiiksi rentoutukseen	4 hymynaamaa 2 surunaamaa 2 en osaa sanoa
Neljäs kerta <ul style="list-style-type: none"> - Hippa (variaatio) - Maa-meri-ilma - Suutari, räätäli (väri) - Rentoutus - palaute 	Laulun ja liikunnan yhdistäminen Koordinaatiokyky	Palloja rentoutukseen	Patjat valmiiksi rentoutukseen, maalarinteipillä viivoja	4 hymynaamaa 3 surunaamaa 2 en osaa sanoa
Viides kerta <ul style="list-style-type: none"> - Hippa - Maa-meri-ilma - Lasten valitsema leikki - rentoutus - palaute 	Yhteisöllisyys/osalisuus (lapset valitsevat leikit yhdessä)	Palloja rentoutukseen	Patjat valmiiksi rentoutukseen	6 hymynaamaa 4 surunaamaa 3 en osaa sanoa (1 vain vähän surunaama)
Kuudes kerta <ul style="list-style-type: none"> - info henkilötölle Hippoksessa 	Henkilöstö tietoisesti tietoperustasta ja toimintakertojen toteutumisesta	Perinneleikkikortit	Powerpoint -esitys	

PALAUTELOMAKE HENKILÖKUNNALTA

PALAUTELOMAKE VARHAISKASVATUSHENKILÖKUNNALTA

Perinneleikki toimintakerran päivämäärä _____

Sopivatko valitut leikit lapsien ikätasoon?

Miten ohjaajat suoriutuivat ohjaamisesta? Mikä oli hyvää ja missä olisi parannettavaa?

Miten leikkien ohjeistaminen sujui? Millaiset ohjeet olivat mielestäsi?

Miten lapset viihtyivät?

Vapaa sana

LEIKKIEN OHJEET

NIMILEIKKI

Istutaan ringissä ja ohjaaja sanoo jokaiselle vuorotellen: "Kerro kerro ystävä hoi, mikä on sun nimesi ja kuinka se soi". Tämän jälkeen jokainen lapsi vastaa omalla vuorollaan oman nimensä tehden samalla jonkin rytmin (esim. taputtaa kädet yhteen kaksi kertaa ja sanoo Lau-ra). Jokainen toistaa rytmin ja nimen. Tätä jatketaan, kunnes kaikki ovat sanoneet oman nimensä.

HIPPA

Valitaan yksi kiinniottaja, hippa, joka ottaa toisia kiinni. Tavallisessa hipassa kiinniottaja vaihtuu aina, kun hippa saa jonkun kiinni. Hippaa voidaan leikkiä myös esimerkiksi X-hippaa, jossa kiinni jäänyt menee X asentoon ja toinen leikkijä voi pelastaa kiinni jääneen ryömimällä kiinni jääneen jalkojen alta.

POLTTOPALLO

Piirretään iso ympyrä esim. teipillä lattiaan tai ulkona hiekkaan. Leikkijät ovat ison ympyrän sisällä. Polttajiksi valitaan kaksi lasta, jotka ovat ympyrän molemmin puolin. Polttajat vierittävät palloa ympyrän sisään yrittäen osua toisiin leikkijöihin. Leikkijät eivät saa astua ympyrästä pois. Pallon osuessa leikkijään, leikkijä palaa ja joutuu polttajaksi ympyrän ulkopuolelle. Viimeiseksi ympyrään sisään jääneet leikkijät ovat seuraavan kieroksen uudet polttajat.

Lähde: Leikin käsikirja. Aili Helenius ja Leena Lummelahti.

VIIMEINEN PARI UUNISTA ULOS

Leikkijät valitsevat parin itselleen ja asettuvat parijonoon. Parin metrin päässä, jonon edessä selin parijonoon päin, seisoo pariton leikkijä. Pariton leikkijä huutaa "Viimeinen pari uunista ulos". Parijonon viimeinen pari lähtee,

kumpikin omalta puoleltaan, juoksemaan yrittäen kiertää parijonon ja kohdata toisensa jonon edessä. Pariton yrittää ottaa kiinni jommankumman, ennen kuin he pääsevät yhteen. Jos toinen jää kiinni, hänestä tulee uusi pariton ja toinen muodostaa uuden paritoman kanssa uuden parin jonon eteen. Jos kumpikaan ei jää kiinni, he menevät parina jonon eteen ja pariton jatkaa kiinniottamista. Leikki jatkuu samalla tavalla.

Lähde: Leikin käsikirja. Aili Helenius ja Leena Lummelahti.

Kapteeni käskee

Aluksi kapteenina toimii aikuinen. Kun leikki on opittu, lapset valitsevat leikkiinsä kapteenin. Kapteeni antaa erilaisia komentoja ja toiset tekevät niiden mukaan, mutta vain silloin kun kapteeni sanoo komennon aluksi "Kapteeni käskee". Muulloin ei tehdä mitään. Hän yrittää harhauttaa leikkijöitä ja jättää joskus alkusanat pois. Jos erehtyy tekemään käskyn mukaan silloin kun ei pitäisi, putoaa leikistä pois. Se, joka pysyy leikissä viimeiseksi, pääsee uudeksi kapteeniksi.

Lähde: Leikin käsikirja. Aili Helenius ja Leena Lummelahti.

LEIKKIEN OHJEET

PEILI

Yksi leikkijöistä on peili, joka seisoo selin muihin. Toiset asettuvat lähtöviivalle noin 20 metrin päähän peilistä ja yrittävät liikkua kohti peiliä. Peili kääntyy silloin tällöin, yllättäen, liikkujiin päin. Jos hän huomaa jonkun liikkuvan, tämä joutuu palaamaan takaisin lähtöviivalle. Se joka ensimmäisenä ehtii koskettamaan peiliä ja huutamaan oman nimensä on seuraava peili. Lähde: Mannerheimin Lastensuojeluliitto nettisivut.

HEDELMÄSALAATTI

Ryhmä jaetaan kolmeen osaan, yksi osa ryhmästä on banaaneja, toinen omenoita ja kolmas päärynöitä. Osallistujat istuvat tuoleilla, joita on yksi vähemmän kuin leikkijöitä. Keskellä olija huutaa "banaanit" ja kaikki, banaanit vaihtavat keskenään paikkaa. Keskellä olija yrittää

päästä istumaan jollekin tuoleista. Se, joka jää ilman tuolia jää keskelle. Jos keskellä olija huutaa "hedelmäsalaatti", kaikki vaihtavat paikkoja keskenään.

Lähde: Mannerheimin Lastensuojeluliitto nettisivut.

SEURAA JOHTAJAA

Yksi leikkijöistä valitaan johtajaksi ja kaikkien on seurattava häntä sekä matkittava kaikkea, mitä hän tekee. Jokainen leikkijä pääsee vuorollaan johtajaksi. Johtaja voi esimerkiksi taputtaa käsiään, nostaa kädet pänsä päälle, kiertää esteitä, hyppiä jne.

Lähde: Mannerheimin Lastensuojeluliitto nettisivut.

SUUTARI RÄÄTÄLI

Ensimmäinen ryhmä laulaa laula. Toinen ryhmä konkkaa ja kilpailee siitä, kuka pisimpään pystyy hyppimään yhdellä jalalla vaihtamatta jalkaa. Kun voittaja on selvinnyt, ryhmät vaihtavat tehtäviä.

VÄRI

Yksi leikkijöistä on väri, joka seisoo seinää vasten selin muihin. Toiset asettuvat lähtöviivalle noin 20 metrin päähän väristä. Väri sanoo esimerkiksi "Se, kenellä on keltaista vaatteista, saa liikkua kolme kukonaskelta eteenpäin". Väriin käskyt vaihtelevat koko ajan ja askeltyyppiä voidaan myös vaihdella (esim. tipu, jättiläinen jne.). Se, joka ensimmäisenä pystyy koskettamaan väriä ja huutamaan oman nimensä, on seuraava väri.

Lähde: Mannerheimin Lastensuojeluliitto nettisivut.

LEIKKIEN OHJEET

MAA MERI ILMA

Peliin tarvitaan maassa olevat 3 viivaa. Näinä voi käyttää esimerkiksi salin viivoja, maalinteipillä tai piirtämällä tehtyjä viivoja. Viivat ovat vasemmalta lukien maa, meri ja ilma. Pelaajat asettuvat meri-viivalle ja jäävät odottamaan huutoa. Huutaja voi olla yksi lapsista tai ohjaaja. Huutaja huutaa jonkin viivoista ja kaikki juoksevat kyseiselle viivalle. Jos juoksija juoksee väärälle viivalle, tippuu hän pelistä. Se, joka on oikealla viivalla viimeisenä, tippuu myös. Jos huutaja huutaa sen viivan, jolla pelaajat jo seisovat ja joku ottaa askeleen johonkin suuntaan, tippuu hän myös pelistä. Voittaja on se, joka on pelissä viimeisenä mukana.

Lähde: Terhokerho. www.kokosuomileikkii.fi